

TARTU LASTEAED TRIINU JA TAAVI

ÕPPEKAVA

Kinnitatud 02.03.2009

SISUKORD

1. Lasteasutuse liik ja eripära.....	3
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	5
3. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	6
4. Õpikäsitus.....	7
5. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu.....	5
5.1. Üldoskused.....	8
5.2. Valdkonnad.....	11
5.2.1. Mina ja keskkond.....	12
5.2.2. Keel ja kõne.....	26
5.2.3. Matemaatika.....	36
5.2.4. Kunst.....	46
5.2.5. Muusika.....	52
5.2.6. Liikumine.....	60
6. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus.....	66
7. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korraldus.....	70
8. Erivajadusega laste arengu toetamise põhimõtted ja korraldus.....	73
9. Lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korraldus.....	75
10. Õppekava uuendamise ja muutmise kord.....	77
11. Tabelid ja vormid.....	78
11.1. Lapse individuaalsuse kaart.....	78
11.2. Lapse arengu vaatlusleht.....	81
11.3. Nädalakava näidised.....	91
11.4. Rühma tegevuskava soovitatav ülesehitus.....	99
11.5. Teie laps tuleb lasteaeda.....	100
11.6. Kui ees ootab õppekäik.....	106
11.7. Koolivalmiduskaart.....	107

ÜLDSÄTTED

Tartu Lasteaed Triinu ja Taavi õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mille aluseks koostamisel on Vabariigi Valitsuse määrusega 29.05.2008 nr. 87 vastu võetud Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava.

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

1.1. Lasteaed avati Tartu Annelinna linnajaos, Kaunase pst 67, 15. septembril 1983. aastal 12- rühmalise Tartu 25. lastepäevakoduna. 1999. aastast kandis asutus nime Lastepäevakodu Triinu ja Taavi. Alates 2005. aastast on ametlik nimi Tartu Lasteaed Triinu ja Taavi.

Lasteaed Triinu ja Taavi on Tartu linna munitsipaallasteasutus.

Alates 1.septembrist 2013 on lasteaia ehituse laiendamise tulemusel 13 rühma sõime- ja aiaealistele lastele. Rühmade struktuur võib muutuda õppeaastati, vastavalt vajadusele.

Lasteaias toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles.

1.2. Lasteaia eripära

1.2.1. Ujumisoskust, tervise edendamist ja tervisliku eluviisi kujunemist toetavad tegevused lasteaia basseinis ning mitmekülgeid tegevusi (uurimuslik-avastusõpe, õuesõpe) võimaldav avar õueala ja suur saal.

1.2.2. Laste loovuse ja individuaalsete võimete ning oskuste mitmekülgeks arenguks lisab võimalusi kaasaegselt sisustatud loovus-töötuba.

1.2.3. Laste aktiivset osalemist õppe- ja kasvatustegevuses toetab Hea alguse (Step by step) meetoodika võtete kasutamine hommikuringi ja tegevuskeskuste kaudu.

1.2.4. Lasteaed on liitunud projektiga ``Kiusamisest vaba lasteaed``, mis väärtustab sallivust, austust, hoolivust ja julgust inimestevahelises suhtlemises.

Oleme kokku leppinud, et

Sallivus tähendab teiste inimeste erinevuste austamist ja püüet neid mõista. Et me saaksime rõõmsalt ja rahumeelselt koos toimetada ja koos areneda, on vaja hinnanguvabalt austada iga inimese eripära.

Austus tähendab kõigepealt iseenda, oma identiteedi, oma kodukoha, oma kodumaa väärtustamist. Austades iseennast, saan austada teisi – kõiki elusolendeid – ja konstruktiivsel viisil lahendada arusaamatusi ja konflikte.

Hoolivus tähendab teistega arvestamist, heategusid, andestamist. Hoolivust on palju sõbrasuhtes. Ainult hoolides tahan ja saan teha teistega koostööd.

Julgus tähendab sellise asja tegemist, mida me üldiselt kardame. Näiteks küsida, uurida ja rohkem teada saada, abi paluda ja pakkuda, uusi asju proovida, teistest erineda, oma arvamusi välja öelda.

Töökus tähendab järjepidevust, visadust ning hoiakut, et millegi saavutamiseks, oma unistuste elluviimiseks tuleb pingutada ja ise aktiivne olla. Oluline on käesolevale tegevusele keskenduda ja asjad lõpuni teha.

Vastutus tähendab eluhoiakut, et minu elu sõltub minust endast. See tähendab, et tahe tegutseda, ühel või teisel viisil käituda ja otsuseid vastu võtta, tuleb eelkõige seestpoolt. Kui teadvustan, et maailm on eelkõige peegel minu enda tegudele, otsustele ja mõtlemisele, ei keskendu ma enam välise süüdlase otsimisele, mis tegelikult edasi ei vii.

Tarkus tähendab õppimist ja teadmiste omandamist, leidlikkust, nutikust ja otsustusvõimet, õigete valikute tegemist.

Head kombed tähendavad väarikat ja viisakat käitumist, mis arvestab kaaslastega. Peale viisakusreeglite kuuluvad heade kommete kui väärtuse alla ausus ja üldisem teiste austamine ning teistega arvestamine. Hea käitumise õpetamisel lastele on kõige olulisem õppimine eeskuju kaudu.

**Lasteaia MOTO: Austame last ja täiskasvanut.
Austame ja õpime austama igaühe tööd.**

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ning lasteasutuse koostöös.

Sellest tulenevalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ning emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Võttes aluseks riikliku õppekava üldeesmärgi, oleme kokku leppinud ühised eesmärgid:

Laste minapilt on terviklik ja positiivne.

Lapsed mõistavad ümbritsevat, käituvad eetiliselt ja algatusvõimeliselt.

Lastel on kujunenud esmased tööharjumused.

Lapsed on kehaliselt aktiivsed ning saavad aru tervisliku toitumise tähtsusest.

Lastel on arenenud mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Arvestame lapse individuaalsust ja tema arengupotentsiaali.

Hoiame ja edendame lapse tervist ning rahuldame tema liikumisvajadust.

Toetame lapse loovust.

Laps õpib mängu kaudu.

Väärtustame humaanseid ja demokraatlikke suhteid.

Loome lapse arengut ja sotsialiseerumist loova keskkonna.

Tagame lapsele turvatunde ja eduelamuse.

Rakendame üldõpetuslikku tööviisi: ümbritsevast elust ja keskkonnast lähtuvate teemade valik seob õppe- ja kasvatustegevuse ühiseks tervikuks

Teeme koostööd peredega.

Väärtustame eesti kultuuritraditsioone ning arvestame teiste kultuuride eripäraga.

4. ÕPIKÄSITUS

1. Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes ja nendevahelistes seostes.

Lapsed õpivad aktiivselt tegutsedes: matkides, mängides, uurides, vaadeldes, katsetades, harjutades.

2. Õpetajad arvestavad laste isikupära (võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit), suunavad lapse arengut ja loovad kõigi laste arengut toetava keskkonna.

4. Lapsed on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivsed osalejad ning tunnevad tegutsemisest rõõmu. Õpetajad kaasavad lapsi tegevuste kavandamisse, suunavad ja julgustavad lapsi valikuid tegema ning tehtut analüüsima.

5. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- kavandada oma tegevust ja teha valikuid;
- seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ning tegevustes;
- arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- tunda rõõmu enda ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU

5.1 ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma ja üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Üldoskused on:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

Mänguoskused Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskendumiseks;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;

- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused. Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused. Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;

- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused. Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

5.2 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONNAD

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja –tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad on:

- 1)mina ja keskkond;
- 2)keel ja kõne;
- 3)matemaatika;
- 4)kunst;
- 5)liikumine(sh ujumine);
- 6)muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti kirjeldatakse riiklikust õppekavast ja selle rakendamist toetavatest õpetaja käsiraamatutest lähtudes.

5.2.1 Valdkond *Mina ja keskkond*

Koolieelses eas on õppimise paik ja õpitava sisu kõik see, mis last ümbritseb, st keskkond, kus ta elab ja areneb. Kasvukeskkonnast (kodu, lasteaed, lähiümbrus) sõltub, milliseks kujunevad tema väärtushinnangud, suhtumine loodusesse ja suhted teiste inimestega. *Mina ja keskkond* annab teistele tegevusvaldkondadele temaatilise sisu, liites keskkondi, kus laps viibib, mis mõjutavad tema arengut ning millest terviklik arusaam aitab tal tulla toime edaspidises elus. Valdkond *Mina ja keskkond* toimib teematerviku põhimõttel, mis võimaldab teemade, valdkondade ja eri tegevuste ulatuslikku integratsiooni (lõimumist) rühmade tasandil lähtuvalt lapsest. Looduse ja keskkonna teemade kaudu kujundatakse ümbritsevasse keskkonda ja loodusesse säästvalt suhtuvat ja vastutustundlikku isiksust.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab, märkab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) tunneb huvi looduse ja keskkonna vastu läbi tunnetamise, uurimise, vaatlemise, kogemise ja leiutamise
- 7) märkab nähtusi ja muutusi looduses ja esitab küsimusi märgatu kohta
- 8) tutvub elus ja eluta loodusega
- 9) tutvub taime-, looma ja seeneriigi mitmekesisuse ja elukooslustega
- 10) tutvub inimeste loodud tehismaailmaga

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

1. sotsiaalne keskkond:
 - o mina, perekond ja sugulased, inimkeha; kodu,
 - o lasteaed, kool, ametid,
 - o kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed,
 - o teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas,

- üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid;
- tervise väärtustamine, tervislik toitumine,
- ohuallikad ning ohutu käitumine;

2. looduskeskkond:

- kodukoha loodus
- muutused looduses,
- elukeskkond,
- inimese mõju loodusele

3. tehiskeskkond:

- ehitised,
- kodutehnika, olme, jäätmed,
- transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus,

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika (nädalateema) lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma **märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu**, võimaldades lapsel ümbritsevat **tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;**
- 3) **lõimitakse erinevaid tegevusi:** võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last **materjale ja vahendeid säästlikult kasutama**, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Õppetegevused:

Õppekäigul saadakse uusi kogemusi, mida pakuvad:

- vaatlus
- vestlused õpetajate ja laste vahel
- tegutsemine kohapeal ja hiljem kaasatoodud materjalidega
- kirjandus (muistendid, luuletused, kirjanduspalad)

Õpperajal käimine võimaldab jälgida, vaadelda, võrrelda samu loodusobjekte erinevatel aastaegadel.

Katsed ja uurimused - võimaldab kasutada uurimisseadmeid ja panna nähtu ning kogetu kirja.

Kirjandus - võimalus vestelda, arutada, jutustada.

Mudelid, kaardid, plaanid – mängulisus ja oskuste praktiline rakendamine.

Vaatlus (märkamise oskus) – saadab pea kõiki tegevusi.

Praktiline tegutsemine – oskuste harjutamine

Mäng – õppimine.

Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused vanuserühmade kaupa

Teema	3-aastased	5-aastased	7-aastased	Võimalused, õppekäigud
Mina	<p>Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime</p> <p>Vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab sõrmedel</p>	Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).	<p>Oskab end tutvustada.</p> <p>Teab oma kohustusi ja õigusi.</p> <p>Kirjeldab enda omadusi ja huve</p>	
Perekond ja sugulased	<p>Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.</p> <p>Teab õdede ja vendade nimed.</p>	Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed).	Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. Jutustab oma vanavanematest.	<p>Joonistada oma peret (laps ise või täiskasvanu lisab nimed ja tähtsama kirjelduse)</p> <p>Pere raamatute valmistamine</p>
Kodu	Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.	Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi).	<p>Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.</p> <p>Teab kodust aadressi ja telefoni.</p>	<p>Teab, et elab Tartus või Ihastes või oskab nimetada oma küla.</p> <p>Plaan - kuidas tulen kodust lasteaeda.</p>
Lasteaed	Oskab nimetada oma rühma nime. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik). Nimetab rühmas olevaid esemeid. Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabi nimed.	<p>Nimetab oma lasteaia nime.</p> <p>Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.</p> <p>Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi. Teab oma, võõra ja ühise tähendust.</p>	<p>Teab lasteaia aadressi.</p> <p>Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.</p>	<p>Teab, et käib lasteaias Triinu ja Taavi. Teab oma rühma nime ja ka teisi rühmi lasteaiast - nt kus käib tema sõber.</p> <p>Külaskäik mõnda teise lasteaeda - mis on erinevat, mis sarnast.</p>

Kool			Teab kooli kui õppimise kohta. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.	Koostöö lähiümbruse koolidega Külaskäigud kooli.
Ametid, elukutsed, tööd	Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. Matkib lihtsamaid töövõtteid. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.	Oskab nimetada vanemate ameteid. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.	Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. Selgitab raha otstarvet.	Rolli- ja loovmängud: juuksur, arst, müüja jne. Võimalusel külastada vanemate töökohti. Lapsed saavad käia ka lasteaias erinevate töötajate ja töödega tutvumas.
Kodumaa, teised rahvused Eestis	Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine jm). Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.	Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.	Nimetab Eesti riigi sümboleid (lip, hümn, vapp, lind, lill, kivi). Teab koduvalla või -linna sümboleid. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone. Suhtleb teistest	Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine. Eest lipu päev (4.06) Võidupüha (23.06) Taasiseseisvuspäev (20.08) Külaskäigud Eesti Rahva muuseumi. Küllastada Põllumajandus-muuseumi. Linnamuuseum Lauupeomuseum CD eri rahvaste muusikast, lipud

			rahvustest lastega. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)	ja rahvariided, rääkida reisimuljeid vaadata pilte teistest maadest
Tähtpäevad, pühad ja kombed	Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse). Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	Kirjeldab täht-päevi peres. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeele-päev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm). Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm). Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha).	Valik tähtpäevi: Mihklipäev (29.09) Hingedepäev 2.11 Mardipäev (10.11) Kadripäev (25.11) Isadepäev, Jõulud ja uusaasta Küünlapäev (2.02) Sõbrapäev (14.02) Eesti Vabariigi aastapäev (24.02) Vastlad , Emakeelepäev (14.03) Maarjapäev – naiste ja tüdrukute päev - 25.03 Karjalaskepäev, naljapäev (1.04) Kevadpühad e. lihavõtted Jüripäev - meeste ja poiste päev (23.04) Volbripäev e. kevadpüha 1.05

				<p>Emadepäev ,Eesti lipupäev (4.06) Võidupüha (23.06)</p> <p>Jaanipäev(24.06)</p> <p>Taasiseseisvumispäev (20.08)</p>
Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	<p>Teab mõistete <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust.</p> <p>Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.</p>	<p>Teab mõistete <i>õige</i> ja <i>vale</i> tähendust.</p> <p>Teab üldtuntud viisakusreegleid.</p> <p>Tunneb ja järgib lauakombeid.</p>	<p>Teab mõistete <i>ausus</i> ja <i>autus</i> tähendust ning oskab vastavalt käituda. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm).Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.</p>	Triinu ja Taavi Lasteaia väärtused, Tarkuste hoidis
Sõprus ja abivalmidus	Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid.Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi. Oskab sõpra lohutada ja abistada. Oskab andeks anda ja leppida.	Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.	Sõbrapäev
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus		<p>Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.</p> <p>Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm).</p>	<p>Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.</p> <p>Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt).</p>	Esitada aegajalt küsimusi: Kuidas sina täna aitasid endast nõrgemat, väiksemat? Kas sa oled märganud, kes vajaks sinu abi?
Suhtumine erinevustesse		Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratasool, vaegnägemine – valge	<p>Oskab arvestasa oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.</p> <p>Teab nimetada erivajadustega</p>	Pildid ja filmid erinevatest inimestest

		kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat).	inimestele vajalikke abivahendeid. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.	Külaskäik Annelinna Päevakeskusesse
Ehitised	Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. Oskab nimetada majaehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). Teab nimetada kodukoha olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).	Tartu vaatamisväärtused. Raekoja plats. Ülikool Erinevad sillad Botaanikaaed Teater Vanemuine Annelinna ehitised (jälgida võimalusel ehitiste kulgu)
Kodumasinad	Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti).	Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte.	Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöomasinad).	Õppekäik elektroonikapoodi
Sõidukid	Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong,	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke	

	buss, lennuk, laev, tramm, troll).		sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).	
Jäätmed	Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, -kott, ämber).	Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sortitakse.	Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid). Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).	Korraldada „Prügipäev“
Tervise väärtustamine	WC kasutamine, harjumus peale WC kasutamist pesta käsi ja lasta vett peale. Laps harjub peale kunsti tegevusi ja õuest tulekut pesema käsi seebiga.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta. Teab, mis on haigus. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).	Ujumine (laps peseb ennast enne basseini minekut) Leivanädal, Südamenädal, Spordipäevad Lasteaia menüü Võimalusel iga ilmaga õue, Käte pesemine.
Hammaste tervis	Teab hammaste hooldamise vahendeid. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud). Järgib hammaste hooldamise põhimõtteid igapäevaelus.	Koostöö hambaarstiga. Tervishoiu kõrgkooli tudengite abi.
Tervislik toitumine	Nimetab toiduaineid.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja miliseid vähem, et olla terve.	Lasteaia menüü on koostatud arvestades laste tervislikku toitumist Võimalus ise tervislikke toite valmistada.
Inimkeha tundmine	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne ning teab, millised tegevused ai-	

			tavad neid tervena hoida. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.	
Ohutus ja turvalisus	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit või vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised). Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minnek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelvalveta; rattasõit kiivrita. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane). Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas, maal või metsas.	Päästeameti töö Tuletõrje
Valgusfoor ja tänava ületamine	Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline). Teab mõisteid <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i> .	Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust. Teab, kuidas sõiduteed ületada. Oskab ületada tänavat jalgrataga (jalgratas käekõrval).	Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. Teab, kuidas ületada ristmikku. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.	Liikumine Annelinnas, tänavate ületamine.

			Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.	
Liiklusmärgid	Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	Teab liiklusmärkide tähendusi.	Tunneb olulisemaid liiklusmärke.	
Sõidukid	Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).	Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet).	Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes. Teab rulluislude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsed, ohutud paigad).	Tartus võimalus sõita laevaga, Lodjakoda
Helkur, turvatool ja -vöö	Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.	Teab, kuhu kinnitada helkurribad.	Helkurvestid Kiiври kandmine kui sõita jalgrattaga
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad	Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.	Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv). Oskab nimetada tuntumaid seemni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.	.Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu, jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad elukoha lähedal põldudel.	Emajõgi Botaanikaaed Loodusrada Lasteaia hoov Zooloogiamuuseum Anne kanal Matkad RMK keskustesse Rõõmu tee aiand, Vapramäe
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid,	Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi.	Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust	Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja -viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.	

välimus, kasv, areng	Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).	ja öelda, kus nad elavad.	Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).	
Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane, konn, tigu, kala).	Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa.	Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.	
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	Eristab, tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli, puid, metsa, muru. (osutab ja nimetab täiskasvanu abiga)	Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).	Botaanikaaed
Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses	Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).	Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäeva, nädal, aastaring.	Tähetorn
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused loo-	Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel	Oskab nimetada kõiki aasta- aegu ja neid iseloomustada.	Seostab muutusi looduses aasta- aegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.	

duses ning loomade ja inimeste tegevused	saab ujuda ja on soe).		<p>Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne).</p> <p>Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).</p>	
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab)	<p>Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.</p> <p>Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.</p>	Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadeaga.	
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	<p>Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.</p> <p>Teab, et prügi visatakse selles ettenähtud kohta.</p>	<p>Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi).</p> <p>Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule).</p> <p>Teab, et talvel saab inimene loomi aidata.</p>	<p>Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.</p> <p>Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele.</p> <p>Teab, kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha.</p> <p>Teab, kuidas viga saanud või ini-</p>	

		<p>Mõistab, et on vaja istutada puid ja taimi.</p> <p>Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.</p>	<p>mese hüljatud looma aidata.</p> <p>Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paberid, olmeprügi).</p> <p>Soovib osaleda looduse korrastamises.</p>	
<p>Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele</p>	<p>Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.</p>	<p>Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.</p> <p>Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.</p>	<p>Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.</p>	<p>Ajatada erinevaid taimi</p> <p>Nt Kõrvitsa aastaring,</p> <p>Sibul (katsed)</p>

5.2.2. Valdkond *Keel ja kõne*

Kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel ja tegevuse kavandamisel.

Lapse kõnet toetatakse kõigis tegevustes – mängus, käelistes tegevustes, liikumis- ja muusikategevustes, igapäevatoimingutes. Lapsele luuakse keskkond, kus ta kuuleb kõnet, tal on vaja ja ta saab ise kõnelda. Laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga. Lapsi suunatakse ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm. tegevuste kaudu kirjandust mõistma, hindama, kujundatakse lugemishuvi.

Lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi õpetatakse seostatult mängude ja igapäevategevustega.

Valdkonna KEEL JA KÕNE õppetegevuste eesmärgid on, et laps

1. tuleb toime igapäevases suhtluses
2. kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid gr.vorme ja mitmekesisist lauseehitust
3. tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- 7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 8) hääldab oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 9) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad;
- 10) kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 11) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Lasteaia õppekeelest erineva koduse keelega laste õpetamisel koostöös perega on eesmärgiks, et

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- 3) saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- 5) kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- 6) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- 7) oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

Valdkonna KEEL JA KÕNE sisu on:

- Keelekasutus: hääldamine, sõnavara grammatika
- Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine
- Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäeva-toimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;

- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuserühmade kaupa:

2- AASTASED

SUHTLEMINE

- suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal
- eelistab suhtluspartnerina tuttavat täiskasvanut
- kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid koos üksikute sõnadega
- vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälsuse või 1-2 sõnalise ütlusega

GRAMMATIKA

- kasutab tuttavas situatsioonis grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid
- kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme
- kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu 2-3 vormis
- väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus(ei taha), kuuluvus, asukoht, omadus, subjekti-objekti suhe

SÕNAVARA

- kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu tuttavas situatsioonis
- kasutab nimi- ja tegusõnu
- mõistab sõnu (50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras

HÄÄLDAMINE

- hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna
- hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid(a,e,i,o,u,p,m,t,l)

KIRJALIK KÕNE

- Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutades pildile või ütlemisega üksikuid sõnu pildi kohta

3- AASTASED

SUHTLEMINE

- osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove, vastab rohkem kui ühe sõnaga
- kasutab erinevat intonatsiooni, hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist(küsimine,palve)
- kommenteerib enda ja kaaslaste tegevusi 1-2 lausega
- mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega
- kordab peast 1-2 realist luuletust

GRAMMATIKA

- mõistab ja kasutab tuttavas situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid
- kasutab kõnes käändevorme
- kasutab kõnes õigesti käskivat kõneviisi (Istu! Joonista!)
- kasutab õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (sõidab, laulavad)
- kasutab ma- ja da- tegevusvorme (hakkame mängima, ei taha mängida)

SÕNAVARA

- kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte

- kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud
- kasutab kõnes värvust, suurust ja hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu
- kasutab kõnes üldnimetusi (lapsed, riided)
- kasutab tagasõnu ruumisuhete tähistamiseks(all, peal, sees, ees,taga)

HÄÄLDAMINE

- kasutab oma kõnes 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris
- hääldeb õigesti enamikke häälikuid

KIRJALIK KÕNE

- vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid, keerab lehte, osutab pildile, kommenteerib pilte
- kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste
- eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu (tass-kass, sall-pall), osutades pildile

4- AASTASED

SUHTLEMINE

- algatab ise aktiivselt suhtlemist
- suhtleb meelsasti eakaaslastega aktiivselt koostegemistes
- küsib täiskasvanult palju küsimusi ümbritsevate asjade kohta
- kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (2-3 lausega)
- räägib emotsionaalselt 2-3 lausega kogetust
- jutustab pildi järgi, lisab mõne lause pildil nähtu kohta

GRAMMATIKA

- kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid
- kasutab lihtsamaid rindlauseid

- kasutab õigesti tegusõnade lihtmineviku vorme (sõitis, laulsime)

SÕNAVARA

- mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (kuusk,kask-puud; kajakas,tuvi-linnud)
- kasutab kõnes objektide osade nimetusi (käpad, saba)
- kasutab kõnes liitsõnu (kelgumägi, tuttmüts)

HÄÄLDAMINE

- kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes, silbistruktuuris
- hääldab sõnas õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid

KIRJALIK KÕNE

- tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas
- tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti
- matkib lugemist, kirjutamist (kritiseldab)

5- AASTASED

SUHTLEMINE

- algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, vahetab muljeid, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi
- kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust
- kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid
- kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust
- annab kuuldu teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil – väljendub üksikute sidumata lausungitega
- jutustab nähtust,tehtust 3-5 lausungiga (mida tegi pühapäeval)
- loeb peast kuni 4realisi liisusalme
- mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega

GRAMMATIKA

- kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid
- kasutab kõnes nud- ja tud kesksõna
- kasutab omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem)
- kasutab tingivat kõneviisi (mängiksin)
- ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele)
- kasutab õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillel)

SÕNAVARA

- kasutab kõnes mõningaid vastassõnu
- kasutab mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu
- kasutab aega väljendavaid nimisõnu
- moodustab vajadusel sõnu uudsete nähtuste tähistamiseks (tikkudest maja-tikumaja)

HÄÄLDAMINE

- hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid
- hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu
- hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades
- hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt.taburet, banaan, diivan)

KIRJALIK KÕNE

- tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (va.häälikuühendites)
- kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)
- kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt.oma nime)

6- AASTASED

SUHTLEMINE

- räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta
- kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist
- püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega
- annab edasi kuulnud teksti jm. täiskasvanu suunavate küsimuste abil
- jutustab pildi või kogemuste põhjal seotud lausungitega
- jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja
- suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid

GRAMMATIKA

- kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini)
- märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (lugeb-loeb) ja osutab nendele
- kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi(loetakse, pesti)

SÕNAVARA

- kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile , täna, homme
- kasutab mõningaid samatähenduslikke sõnu(jookseb,lippab, sibab)
- mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, jooneline)
- kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb-veeretab)
- nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt.lilled:tulp, roos)

HÄÄLDAMINE

- kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu

KIRJALIK KÕNE

- häälib täiskasvanu abiga järele korrates 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu
- määrab hääliku asukoha(alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas
- kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu(Koli-kolli IIIv, koli-kolli Iiv
- loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (poe-ja tänavanimed, sildid)

7- AASTASED

SUHTLEMINE

- kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine)
- valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast või olukorrast
- mõistab kaudseid ütlusi(otsene-pane aken kinni; kaudne- mul on jahe)
- jutustab olu-ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid, nähtusi
- tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info
- räägib sellest, mida hakkab tegema
- laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust)
- jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti

GRAMMATIKA

- kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses
- kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt. Kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni)
- kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (palju linde, konni, autosid)
- kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema, siga sead)
- kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust, tingimust, eesmärki

SÕNAVARA

- selgitab kuulnud kujundlike väljendite(tuul ulub) tähendust oma sõnadega
- kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge, lahke)
- kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu
- liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu
- kasutab õigesti aja-ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu
- mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (sõidukid, elusolendid , kehaosad, jne.)

HÄÄLDAMINE

- kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu
- hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades (fanta, sokolaad)

KIRJALIK KÕNE

- nimetab ja kirjutab enamikku tähti
- veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid loeb aimamisi ja eksib sageli
- häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu
- kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri(nt. Lähen koli)
- eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut
- jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid
- muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (koll-kool,tibu-tippu)
- tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjanduszanri

5.2.3. Valdkond *Matemaatika*

Matemaatika on oluline toimetulekuks igapäeva elus ning tihedalt seotud teiste valdkondadega. Alushariduse matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid seavad hulga konkreetseid nõudeid ning taotlusi teadmiste ja oskuste kohta, mis peaksid tagama lapse toimetuleku koolis.

Loovus on võimalus näha uusi suhteid produtseerida ideid ja kõrvale kalduda traditsioonilistest mõttemudelitest. Loovus on aluseks inimese individuaalsusele ja tema eripärale.

Õppekava soosib rohkem loovat ja mõtlevat last siis võime asjades ja olukordades näha uusi seoseid ning võimalusi. Nii ka matemaatikas oskab laps välja pakkuda rohkem lahendusi ja võimalusi. Lapsel on rohkem motivatsiooni teha tööd.

Matemaatikat saab lõimida kõikide valdkondadega. Põhiliselt toetub lasteaia matemaatika kahele tegevusele: vaatlemine ja võrdlemine. Vaatlemine on esemete tunnuste märkamine, see on tegevus, mis integreerib taju, mõtlemise ja kõne tervikuks. Siit areneb lapsel iseseisev mõtlemine ja arusaamine asjadest, mida ta märkab.

Suursi võrreldakse katsete abil, esialgu on eristatavad vahed suured, aga mida vanemaks laps saab, seda väiksemaid vahesid ta eristab.

Lasteaias võrreldavad suurused on pikkus, laius, kõrgus, jämedus, maht ja kaal.

Matemaatikaõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid on, et laps:

1. rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
4. mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
5. mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
6. suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
7. näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- 3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =;
- 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;
- 6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- 7) rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- 8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 9) oskab öelda kellaega täistundides;
- 10) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nõör vms);
- 12) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

1. innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemete vahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
1. Harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
2. lõimitakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
3. suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
4. toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

5. Esitatud materjali käsitletakse nii matemaatika tegevuses kui ka mitmesugustes mängudes ja õppetegevuses kogu päeva vältel. Näiteks suuruse mõistet saab lastele õpetada ehitismängudes, emakeeles, kunstis, vaatlemises ja uurimises. Orienteerumist ruumis õpetatakse peamiselt liikumis- ja muusikategevuses.

Valdkonna Matemaatika sisu:

Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine:

Hulki moodustatakse käelises- sõnalises tegevuses asju rühmitades, st laps leiab ümbritsevates esemetes sarnasust. Õpetaja aitabki lapsel aru saada, et esemeid saab ühendada hulgaks, kui neil on vähemalt üks ühine tunnus: need on mänguasjad, vaasis on lilled jne. Õpitakse hulki sõnaliselt võrdlema: rohkem, vähem, niisama palju. Loendamine on esemeid arvu kindlakstegemine hulgaks. Loendatakse konkreetseid asju, nimetades sõnu õiges järjekorras. Lapsed õpivad vastama küsimustele kui palju? Mitu? Loendades lapsed omandavad teadmised, kuidas on arvsõnad seotud konkreetsete esemete hulgaga. Esialgu loendab laps esemeid käega puudutades, hiljem piisab talle esemete silmadega jälgimisest, et loendamise tulemus fikseerida. Kui loendamine on omandatud, siis nad oskavad ka öelda, mitme võrra on ühes hulgaks esemeid, asju rohkem kui teises. Et arvu mõiste kujunemisel on oluline erinevate analüsaatorite osavõtt, siis loendame ka helisid ja liigutusi. Lasteaias tutvume järgarvu mõistega – mitmes on?

Arvutamine toetub hulkade võrdlemisele ja loendamisele. Lasteaias õpivad lapsed liitma ja lahutama väikeseid hulki, hiljem võib lisatav hulk olla juba suurem. (4,5)

Liitmist ja lahutamist õpetades on tähtis selgitada nende tehete olemust: liitmine on esemete hulkade ühendamine. Näiteks on rühma ees 3 poissi ja üks tüdruk tuleb juurde, nüüd on kokku neli last (sama sümbolitega: $3+1=4$). Lahutamine on hulgast osa eemaldamine (läks ära, sõin ära jms).

Lapsed õpivad numbreid ja tähemärke.

Suurused ja mõõtmine:

Lisaks esemete rühmitamisele sarnaste tunnuste järgi (hulkade moodustamine) leiavad lapsed ümbritsevates esemetes erinevusi (järjestamine). Esemeid järjestades asetame need üksteise peale, kõrvuti, sisse või otsakuti nii, et mingi suurustunnuse erinevus oleks hästi näha. Suurusi õpetata-

des on tähtis arendada silmamõõtu: leida vaadeldavast objektist silma järgi suurem või väiksem ja siis kontrollida neid kõrvutades; hinnata silma järgi suurem või väiksem ja siis kontrollida neid kõrvutades; hinnata silma järgi kaugust ning siis kontrollida seda mõõtes.

Viiendal eluaastal eristab laps kõrguse tunnust ning võrdleb 3 eset suurusetunnuse järgi (väike- suurem- veel suurem, lai- kitsam – veel kitsam jne) ning kasutab mõisteid suurem, väiksem, ühesuurused. Suurusi õpetades on tähtis arendada silmamõõtu: leida vaadeldavast objektist silma järgi suurem või väiksem ja siis kontrollida neid kõrvutades; hinnata silma järgi kaugust ning siis seda kontrollida mõõtes. Üks meid ümbritsevate esemete omadusi on erinev vorm ning lapsed suudavad juba varakult eristada esemeid vormi järgi.

Kehad ja kujundid:

Üks meid ümbritsevate esemete omadusi on erinev vorm ning lapsed suudavad juba varakult eristada esemeid vormi järgi. Lastele tuleb anda võimalusi tegelda erinevate esemetega, sealjuures tutvuda nad kompides ja vaadeldes esemete vormiga. Esmalt libistab õpetaja käega mööda eseme pinda, servi, tippe, jm, n-õ joonistab selle kuju ja nimetab vormi, siis teevad seda sama lapsed.

Orienteerumine ajas;

Juba enne kooli loome lastele teatud kujutlusi ajast, õpetame neid ajas orienteeruma ning õigesti tarvitama ajamõisteid. Teadlikku aja tunnetamist raskendab asjaolu, et aeg muutub pidevalt, seda ei saa tagasi pöörata ega otseselt meeltega tajuda. Seega tunnetavad lapsed ajakulgu ja tema tagasipöördumatust halvasti, kuna seda ei saa näitlikustada. Ajataju kujuneb hiljem ja aeglasemalt kui ruumitaju ning selle tajumine on subjektiivne.

Esmalt hakkavad lapsed eristama ööpäeva osi tänu kindlatele tegevustele ja nende omavahelisele järgnevusele. Lapsed seostavad ajalõike enda jaoks tähtsate sündmustega: jõulud on talvel, sünnipäev on juunis jne. Kõige lihtsam on aru saada mõistest öö ja päev, kuna siin on inimeste tegevuse ning pimeduse ja valguse kontrast. Vesteldakse ööle ja päevale iseloomulikust, vaadatakse pilte, matkitakse tegevusi mängudes.

5-6 aastased tutvuvad nädalapäevade nimetusega ja saavad ülevaate nädala olemusest: 7 päeva moodustavad nädala, igal päeval on oma nimetus ning need on oma nimetus ning need on õiges järjekorras. Nädalapäevade nimetused omandavad lapsed selles järjekorras, mis on seotud meeldivate sündmustega (laupäev ja pühapäev kui oodatud puhkepäevad jm.) Nädalapäevade õpetamise seostame järgarvudega (nädala esimene päev on esmaspäev, teine teisipäev jne). Nädala olemusest tekib arusaam, kui koostada nädala huvitavate sündmuste kalender (ka ilmastikukalender).

Orienteerumine ruumis;

Ruumiline orientatsioon on mitmetahuline ning eeldab tähelepanu, mälu ja mõtlemise osavõttu ning arendamist. Kitsamas tähenduses mõistame ruumis orienteerumist kui orienteerumist koha suhtes, mida võib jaotada järgmiselt:

1. eseme asukoha määramine endast lähtudes (minu ees on laud, minu taga seisab Kai, minust vasakul on uks);
2. enda asukoha määramine teiste inimeste ja objektide suhtes (olen Risto ees, istun laua taga);
3. objektide omavaheliste ruumiliste asetuste määramine (tool on kapist paremal).

Lähteks ruumis on orienteerumine oma kehal, mis põhineb kolmel sõnapaaril: üleval-all, ees-taga ja vasakul-paremal. Kõige kergemini omandatavad on vertikaaltelge mööda minevad suunad üleval (peal)- all, üles-alla. Seega alustame kehaosade nimetuste õppimist, näitamist ja orienteerumist oma kehal: mis on sul ülevalpool kaela? Mis on kõrval? Mis on allpool põlvi? Mis on ees/ taga?

Järgneb orienteerumine endast lähtuvalt ning sõnapaaride üleval- all, ees- taga kasutamine kõnes. Enda asukohta teiste objektide suhtes määrates tuleks arvestada seda, et lapsel on lihtsam määrata enda asumist teise inimese suhtes (sellest alustamegi). Samuti on lapsel kergem määrata ennast nuku, karu jms kui kapi, laua vm tehiseobjekti suhtes.

Objektide omavahelisi ruumilisi asetusi on lihtsam määrata, kui esemed on paigutatud suhteliselt väikesele pinnale (nt lauale). Niisis loome algul õpetussituatsioonid piiratud pinnal.

Lisaks ruumis orienteerumisele õpivad lapsed orienteeruma taspinnal (paberil): joonista kolmnurk lehe keskele, üles paremasse nurka joonista 2 kuuske jne.

Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused vanuserühmade kaupa:

1 – 3 aastane laps

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi hulgaks);
2. leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks ning nende kasutamine ümbritseva kirjeldamisel (mida on üks ja mida on palju). Mõiste palju selgitamiseks, toome näiteks erineva arvu asju, et lapsed tajuksid n-ö. Umbmäärast hulka (palju toole rühmatoas, aga üks tahvel). Mõisteid tuleks seostada erineva suuruse ja kujuga ning erineva paiknevusega: üks suur ja palju väikseid palle; üks suur kollane pall laual ja palju punaseid palle laua all. Kahe hulga elementide võrdlev tajumine algab esemete seadmisest paaridesse (üksühesusse vastavusse): igale alustassile tass jms. Seame asju üksteise peale ja kohakuti.
3. loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on?
4. Ühesuguste piltide ja esemete hulga määramine. Värvide järgi sortimine (pildid, esemed, kujundid). Suuruse järgi hulga määramine (suured, väikesed). Sarnasuste leidmine (üks oluline sarnasus).

Suurused ja mõõtmine

1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur- väike) ning oskab neid esemeid kirjeldada. Mõistete pikk- lühike, lai- kitsas tutvustamine.

Geomeetrilised kujundid

1. leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel.
2. Kompimise- veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.

Orienteerumine ajas

1. Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus. Aastaaegadele oluliste tunnuste leidmine: sügis-vihm, pori, lehed langevad, puud on raagus; talv-lumi, külm; kevad- tärkavad lilled, rohi, päike; suvi- soe, päike.

Orienteerumine ruumis

1. Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal- all, kõrval, ees-taga.

3 – 4 aastane laps

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

1. Oskab mitmesuguseid esemeid ühise tunnuse (värvus, kuju) liigitada
2. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka
3. Õpib ühte hulka kuuluvate esemete ühist tunnust leidma (punased, sinised pallid)
4. Arvu kolm moodustamine. Laps oskab loendada kolmeni
5. Õpib ühise tunnuse järgi moodustatud hulka kaheks osaks jaotama (autod – sõidu ja veoautod)
6. Oskab paljudest ühesugustest esemetest eraldama üht eset
7. Oskab vastata küsimusele: mitu ladusid? Hulkade loendamine, küsimusele: mitu on? vastamine
8. Oskab vastata küsimusele – kas sul on üks või palju?
9. Oskab õigesti kasutada sõnu üks ja palju
10. Saab paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrd-selt

Suurused ja mõõtmine

1. oskab võrrelda esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse ja suuruse järgi (pikem-lühem; laiem-kitsam; kõrgem-madalam; suurem-väiksem)
2. Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab neid mõisteid

Geomeetrilised kujundid

1. Nelinurga tutvustamine. Nurkade loendamine, nende võrdlemine ringiga, erinevuste leidmine
2. Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt

Orienteerumine ajas

1. Õpib eraldama mõisteid hommik, päev, õhtu, öö
2. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestlustes)
3. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi)

Orienteerumine ruumis

Laps õpib eraldama suundi ruumis endast lähtuvalt: edasi, tagasi, paremale, vasakule

Määrab teiste laste ja esemete asukoha enda suhtes: ülal – all, ees – taga (minu ees, minu taga jne)

4 – 5 aastane laps

Hulgad , loendamine, arvud ja arvutamine:

1. rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud),
2. võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui;
3. oskab hulki moodustada;
4. esemete arvu kindlaks tegemine loendamise teel- mitu on?;
5. tutvub arvudega 10ni.

Suurused ja mõõtmise:

1. järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem- madalam)
2. järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

Geomeetrilise kujundid:

1. näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas:

1. teab ööpäeva osi hommik- päev – õhtu- öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile- täna- homme.

Orienteerumine ruumis:

1. määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga; olen tahvli ees).
2. määrab vasakut ja paremat poolt.

5 – 6 aastane laps

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni.
2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/ järgnevat arvu.
3. Tunneb numbrimärke.
4. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui).
5. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.
6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

Suurused ja mõõtmine

1. järjestab kuni 5 eset suurusetunnuse järgi.
2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema- väiksema – sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.
3. Hindab kaugust silma järgi.
4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.
5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid

1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.
2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

Orienteerumine ajas

1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.
2. Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

Orienteerumine ruumis

1. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all- peal, kohal, keskel, äärel, vasakul- paremal.
2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

5.2.4. Valdkond *Kunst*

Sissejuhatus.

Kunst on tegelikkus elavdatud kujul. Kunstiga avanevad uued vaatenurgad tegelikkusele, kunst on maailma tõlgendamise vahend. Seepärast ei ole ka õppekavas kunstivaldkonna eesmärk, et laps omab teatud tehnilised oskused, vaid et ta nende abil enda jaoks maailma mõtestab, oma meeli ja motoorikat arendab. Kunstiõpetus hõlmab riiklikkus õppekavas kujutamist ja väljendamist, kujundamist, kunsti vaatlemist ja vestlusi kunstist ning voolimist, joonistamist, maalimist ja meisterdamist. Nende kaudu tutvub laps värvi-, vormi- ja kujutamiseõpetusega, esemete kujundamise võimalustega ning erinevate kunstiliikidega, õppides neid esmaselt tundma.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7 aastane laps

1. leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
2. väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ning fantaasiaid;
3. kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
4. kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu;
5. keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
6. loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
7. koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
8. kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
3. vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
4. kasutab õpitud voolimis-, joonistamis-, ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
5. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
6. vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna „Kunst“ sisu on:

1. kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul,
2. kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
3. tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
4. kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

1. antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemist;
2. suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljassõidul ettevõtetesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
3. kasutatakse temasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
4. arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida;
5. julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
6. korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe-, ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui liivale või kombineeritakse erinevaid materjale,
7. innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtusi just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Kunstitegevused ja eeldatavad tulemused vanuserühmade kaupa

	2-3 aastane
Kujutamine ja väljendamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest. 2. Leiab kritselduste hulgas nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid 3. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.
Kujundamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid(nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kive jne)
Voolimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. 2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid 3. Voolib ümar- ja piklikke vorme
joonistamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekitab iseseisvalt jämetate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni) püsides paberi piires
Maalimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe, ning katab pindu. 2. Trükib näpivärvidega sõrmede ja kogu käega. 3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.
Meisterdamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib neist tükke. 2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid

	4-5aastane
Kujutamine ja väljendamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks. 2. Laps õpib kujutama inimest eest-, tagant- ja külgvaates. 3. Laps õpib lindude ja loomade kujutamist. 4. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest. 5. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt. 6. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid. 7. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat. 8. Laps õpib kujutama loodusnähtusi, kirjanduspalade sisu.
Kujundamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks. 2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega. 3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloonile või templi abil selle omavalitud kohale esemel. 4. Laps kujundab esemeid vastavalt aastaajale.
Voolimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades. 2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. 3. Nii ümar- kui ka piklike vorme töödeldes loob soovitud esemeid. 4. Ühendab voolitud detaile omavahel.
Joonistamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks. 2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust. 3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta. 4. Laps õpib kasutama värvi ja vormi rütmi ja selle omavahelist kooskõla.
Maalimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. 2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega. 3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt. 4. Laps õpib peenikeste ringjoonte tõmbamist horisontaal- ja vertikaalsuunas. 5. Laps õpib värvide segamist vajaliku tooni saamiseks. 6. Laps õpib esemete paigutust lehel. 7. Laps õpib värvima guašside, akvarellide ja pastellidega. 8. Laps kasutab töös iseloomulikke esemete värvusi.
Meisterdamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. 2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Valib meelepäraseid meisterdamisvahendeid ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö. 4. Laps õpib naasklit käsitsema. 5. Laps õpib punumist ja täpset voltimist. 6. Laps õpib voltimistehnikas ehitiste valmistamist lisades põhikujundile täiendavaid detaile. 7. Laps õpib looduslikust materjalist figuuride valmistamist. 8. Laps õpib kokkuvolditud ovaalse või ümmarguse vormiga kujundite väljalõikamist nurkade ümardamise teel. 9. Laps õpib mitmeosalisi kompositsioone koostama.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vaatleb oma algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on töös kasutanud. 3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödessa.
	6-7aastane
Kujutamine ja väljendamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks. 2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades. 3. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja- kohast. 4. Rõhutab kõige tähtsat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga. 5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab neid värvitoone (hallikas, taevasinine,jm)
Kujundamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Märkab mustrite rütmi ja suudab seda jätkata. 2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustrit, arvestades kaunistatavat eset. 3. Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib. 4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
Voolimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. 2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolmissegusid. 3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks. 4. Voolib natuuri järgi. 5. Inim-, linnu- ja loomafiguuride voolimine plastilisel meetodil. 6. Õõnesvormide silmuine, õiged proportsioonid. 7. Voolimispulga mitmekülgsem kasutamine (savi jagamine, õõnesvormide tegemine, kaunistamine, silumine). 8. Lindude, loomade ja inimfiguuride voolimine erinevates asendites, jälgida osade suuruse vahekordi. 9. Ehisvoolimises kujutada reljeefseid pilte, mustreid- pinnale sissevajutades ja pisdetaile lisades.
Joonistamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt. 2. Käsitseb pliiatsit oskuslikult. 3. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni. 5. Reguleerib käesurvet pliiatsile heledama-tumedama tooni saamiseks. Erinevad olendid liikumises, kehaasendid. 6. Lillede ja puude täpsem kujutamine. 7. Inimeste riietuse iseärasuste edasiandmine. 8. Liiklusvahendite kujutamine taustal. 9. Ehitiste ja vaatamisväärsuste kujutamine. Liiklusvahendid eest- ja tagantvaates. 10. Siseruumi kujutamine. 11. Maastikupildid vastavalt aastaajale, päeval-ööl. 12. Eesti rahvusliku ornamentika tutvustamine.
Maalimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Segab värve uute toonide saamiseks. 2. Käsitseb pintsli oskuslikult. 3. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid. 4. Vältib värvide määrdumist. 5. Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge).
Meisterdamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte, jne. 2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted. 3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides. 4. Areneb kompositsioonitunnetus 5. Rebimisoskuse suurenedes saavutab täpsemad vormid ja tõepärasemad esemed, oskab rebida ettejoonistatud joone järgi. 6. Hoiab kääre õigesti 7. Lõikab kokkuvolditud paberist sümmeetrilisi vorme. 8. Õpib tegema kollaaze. 9. Õpib lõikama kontuuri järgi. 10. Õpib paberit pooleks, kolmeks, neljaks osaks voltima, leidma ruudu keskkohi. 11. Õpib karpe kokku liimima ja paberiga katma. 12. Õpib lihtsamaid õmblemisvõtteid. 13. Õpib punumistehnikat. 14. Õpib paberist silindri ja koonuse valmistamist.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	<ol style="list-style-type: none"> 1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast. 3. Kasutab raamatuillustatsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

5.2.5. Valdkond *Muusika*

Sissejuhatus

Eesti on üks nendest riikidest, kus laps saab muusikaharidust esimestest lasteaia päevadest kuni kooli viimase klassini. Muusikaõpetus lasteaias on riiklikul tasandil sätestatud koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga ning muusika tegevused on vähemalt kaks korda nädalas. Lapse üldise ja muusikalise arengu seisukohaks on õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi olulisema rolli täitmine: luua alus, millele rajatakse edaspidine huvi ja armastus muusika vastu, kujundada muusikalist maitset ning soovi ja julgust ennast edaspidi muusikas loovalt väljendada.

Muusikategevus realiseerub nelja põhitegevuse kaudu: muusika kuulamine, laulmine, muusikalis-rütmiline liikumine ja pillimäng. Kõik need tegevused on tihedalt seotud ning üht eesmärki teenides moodustavad ühtse terviku, luues mitmesuguseid võimalusi laste igakülgselt arendamiseks.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
- 3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- 8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 9) väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) õpib keskenduma kuulatavale muusika palale;

3) õpib ennast loovalt väljendama laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;

4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi;

Valdkonna Muusika sisu on:

1) laulmine;

2) muusika kuulamine;

3) muusikalis-rütmiline liikumine;

4) pillimäng;

Õppe-ja kasvatustegevuse kavandades ning korraldades:

1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevuse;

2) kujundatakse ja arendatakse lapsemuusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilist-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;

3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse edu elamustele ja tunnustustele;

4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe-ja kasvatustegevuse valdkondades. Muusika on igapäeva osa nii argi-kui ka pidulike sündmuste puhul;

5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumin, mängud ja tantsud;

6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillimängude) valikul arvestatakse laste huve ning ea-ja jõukohasust.

Kaheaastased lapsed

1. Muusikaõpetuse kaudu tekitatakse lastes huvi laululisele tegevusele, valides laulurepertuaari lapsekeskseid ja jõukohaseid laule. Lapsi õpetatakse jälgima õpetaja laulmist, mille ilmikas esitus võimaldaks lapsel saada emotsionaalset elamust. Tegevustes kasutatakse näitlikku materjali (käpiknukud, mänguasjad, jne), mille kaudu lapsi innustatakse kaasa laulma.
2. Äratatakse huvi ja julgustatakse lapsi liikuma vastavalt muusika meeleolule, matkides õpetajat: paigaltammumine, kõnd, jooks, päkkadel kõnd, keerutamine üksikult ja paaris, koosjalu hüplemine, käte peitmine selja taha, kükitamine, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine.
3. Muusika kuulamise kaudu õpitakse huvi tundma helidemaailmast, arendatakse kuulamisoskust, kuulamistaju ning muusika emotsionaalselt vastuvõtlikkust.
4. Lapsi õpetatakse mängima kehapilli, kõlapulkade ja-pallidega ning kasutama neid kaasamänguks liikumisele, kuulnud muusikale ja lauludele pulsi, rütmi ilmestamiseks.

Kolmeaastased lapsed

1. Lapsed õpivad õpetajaga kaasa laulma. Neid ergutatakse ka iseseisvalt laulma, jälgides ühtset tempot. Mõõdukalt aeglane tempo on hilisema kantileense (voolava) laulmise alus. Enamik laule on laskuval tertsil ja astmelisel liikumisel. Et lapse hääl väsib üsna kiiresti, ei tohiks laulda korraga üle 2-3 laulu. Häält ja kuulmist arendatakse muusikaliste õppemängude kaudu: Mis heli see on? Mis pill mängib? Tee (looma, linna, sõiduki) häält järele.
2. Lapsi õpetatakse liikuma, lähtudes muusika meeleolust; õpetatakse kõndi ja jooksu läbisegi, poolkükki, keerutusi, kiikumist, paarilisega kõndimist ja kätest kinni keerutamist, ringi moodustamist ja ringjoonel kõndimist. Lastele õpetatakse loomade ja lindude matkivaid liigutusi ning neid kaasatakse lihtsamatesse laulumängudesse.
3. Jätkatakse kuulamisoskuse arendamist, laiendades repertuaari. Arendatakse laste võimet emotsionaalselt reageerida erineva meeleoluga lauludele ja lastele mõeldud muusikale ning arendatakse tämbriku kuulmist erinevate instrumentide esituse kasutades.
4. Lapsi õpetatakse mängima rütmipille (lisaks eelnevatele pillidele trummi, kuljuste, marakatega,) ja eristama neid tämbri järgi, et kasutada õpitud pille liikumise, kuulamise ja laulmise saateks.

Nelja-aastased lapsed

1. Õpetatakse ja arendatakse lauluoskust: lapsed laulavad väljahingamisel vaba loomuliku häälega, selge diktsiooniga ja rütmikalt. Arendatakse ansambelitunnetust ja muusikalist mälu, õpetatakse laulu korraga alustama ja lõpetama. Lapsi ergutatakse elementaarsele laululoomingule muusikaliste õppemängude kaudu. Õppeaasta lõpus peaks iga laps oskama laulda mõningaid õpitud laule.
2. Lapsi õpetatakse tundma rõõmu rütmilisest liikumisest, ära tundma muusikaosade või fraaside vaheldumist, nende erinevust, reageerides õigesti muusika algusele ja lõpule, eristades tempo muutusi helitugevust ja registreid. Neile õpetatakse kerget ja rütmikat kõndi ning jooksu, liikumist hanereas ja ringis, üksi ja paaris. Lapsed õpivad ilmekalt muusika rütmi, meeleolu jäljendama liigutustega (lumehelbeke, karu, lind, jänes jne) ning esitama lihtsamaid tantse, kasutades õpitud tantsuelemente: püstplaks, eesgalopp, kand-varvasastak, sulghüpped. Arendatakse ka liikumisloomingu algeid.
3. Kujundatakse oskust tähelepanelikult kuulata laulu või muusikapala lõpuni ning arendatakse emotsionaalset vastuvõtu- ja väljendusoskust. Lapsi õpetatakse eristama muusika väljendusvahendeid (kiire ja aeglane; vaikne ja vali; kõrge ja madal) ning arendatakse nende muusikalist mälu: õpetatakse ära tundma kuulatud-lauldud laulu ja muusikapala. Lastele tutvustatakse eesti rahvamuusikat (laule, tantse ringmänge, laulumänge).
4. Lapsi õpetatakse käsitsema ja eristama rütmipille (lisanduvad tamburiin, kastanjett), kasutama õpitud pille liikumise, laulmise, lasteriimide, laulusõnade ja muusika kuulamise saateks. Arendatakse nende ansambelitunnetust, jälgides ühtset tempot, pillimängu õigeaegset alustamist ja lõpetamist.

Viieaastased lapsed

1. Pööratakse tähelepanu laste õigele kehahoiule. Laulmisel intonatsiooni puhtusele, rütmi täpsusele ja laulu ilmekale esitusele. Lapsed õpivad laulu korraga alustama ja lõpetama, õigesti edasi andma laulu melodiat ja rütmi. Muusikaliste õppemängude kaudu arendatakse laste häält, kuulmist ning laululoomingut. Õppeaasta lõpul peab laps oskama laulda rühmas ja iseseisvalt mõningaid aasta jooksul õpitud laule.
2. Lapsi julgustatakse kasutama õpitud liikumiselemente rütmilisel (ees- ja külgalopp, hüpaksamm, käärhüpe), õpetatakse liigutuste täpsust ja väljenduslikkust ning ergutatakse kogu rühma sünkroonselt ja rütmikalt liikuma. Liikumisloomingut arendades pööratakse tähelepanu individuaalsusele.
3. Lapsi õpetatakse eakohaselt iseseisvalt muusikat iseloomustama ning jätkatakse muusikaliste väljendusvahendite õpetamist (lõbus ja nukker). Muusika kuulamise kaudu arendatakse püsivust, kuulamisoskust, fantaasiat,...
4. Lapsi õpetatakse mängima rütmi- ja meloodiapillidel (lisanduvad , taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamad saateid lasteriimidele, lauludele ja muusikapaladele. Õppemängude kaudu arendatakse nende improviseerimisoskust.

Kuueaastased lapsed

1. Jätkatakse ilmekuse arendamist: õpetatakse laulma olenevalt teksti ja meloodia iseloomust; kiirelt ja aeglaselt; vaikselt ja valjult. Muusikaliste õppemängude kaudu arendatakse helilaadi- ja rütmitaju, kuuldekujutusvõimet (ka SO-MI ja SO-RA kõlamudeleid) ning muusikalist mälu. Jätkatakse laululoomingu arendamist. Õppeaasta lõpul oskab laps peast laulda õpitud laste- ja rahvalaule.
2. Lapsi õpetatakse liikuma vastavalt muusika väljendusvahenditele vähem kontrastse muusika järgi: dünaamika – vaikne, poolvali, vali; registrid – kõrge, keskmine, madal; tempo – kiire, mõõdukas, aeglane. Taotletakse liikumise sünkroonsust ning liigutakse viimistletust, täpsust, väljendusrikkust ja õiget kehahoidu ning õpetatakse ees- ja külggaloppi, hüpaksummu, vahetus- ja polkasammu, luisksammu, kõrvalastesammu ning käärhüpet.
3. Lapsed õpivad tähelepanelikult lõpuni kuulama ja iseloomustama kuulatud laulu või muusikapala, kasutades avaramat sõnavara (mõtlik, laulev, õrn, tantsuline, marsilik, südamlik jne). Neid õpetatakse kuulmise järgi eristama vokaal-instrumentaalmuusikat ning lihtsamaid žanre (hällilaul, rahvalaul, marss, tantsuviis). Tutvustatakse mõisteid rahvamuusika ja helilooja. Jätkatakse loominguilise initsiatiivi arendamist (lapsed panevad kirja pealkirja, mõtlevad välja ja esitavad liigutusi jne).
4. Lapsi õpetatakse ja motiveeritakse mängima eakohalistel pillidel (lisanduvad , plaatpillid: ksülofon, metallofon, kellamäng), kasutades elementaarseid dünaamilisi varjundeid. Lapsed osalevad lastepilliorkestris, õpivad mängima muusikaliste õppemängude kaudu jätkatakse improviseerimisoskuse arendamist.

Kokkuvõte

Muusikaõpetus on üks osa koolieeliku õppest ja kasvatuses, mis aitab lapsel sujuvamalt lasteaiast kooli minna. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse kooliks vajalikke isiksuseomadusi ja oskusi Näiteks, mälufunktsioonide kasutamine muusikapala meeldejätmisel, kirjeldamisel, jutustamisel, analüüsimisel ja järelduste tegemisel; sotsiaalsete võimete arendamine laulumängudes osalemise kaudu , mootorsete oskuste areng ning loovmusitseerimine muusikaliserütmilise liikumise ja pillimängu kaudu jpm.

Muusikaõpetuse tulemuslikkusele aitab suuresti kaasa tihe koostöö rühmaõpetaja ja lastevanematega, et tagada lapse jätkusuutlik areng eri haridusetapidel, pöörates enam tähelepanu nendele asjaoludele, mis rõhutavad koolivalmiduse tänapäevastest väärtustest lähtuvaid aspekte. Koostöövormideks võivad olla; muusikategevuse lõimimine lasteaiateiste ainete ja tegevustega, töö eesmärgistamine, lahtised tegevused, osavõtt lasteaiapidudest, Muusikaõpetaja ainekäsitus on suurel määral eelduseks traditsiooni ja uuenduslike seoste kujundamisele muusikaõpetuse kaudu.

Muusika-tegevuse liigid	2-3aastased	3-4aastased	4-5aastased
Laulmine	Kuulab ja jälgib õpetaja laulu	Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike). Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	Laulab rühmaga samas tempos. .Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamise, keerutamine paarilisega).	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoostekõnd ja –jooks, liikumine hane-reas ja ringis).Osaleb laulumängudes.
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha,...).	Kuulab laulu ja muusikapala. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel, väikesel trummil ja marakal.	Mängib rütmipille (nt tamburiin, kastanjett) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. Eristab kuulates neid tämbri järgi.

Muusika- tegevuse liigid	5-6aastased	6-7aastased	7aastased???
Laulmine	<p>Laulab väljahingamisel loomulike häälega</p> <p>Esitab laule rühmaga samas tempos.</p> <p>Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.</p>	<p>Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.</p> <p>Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt, muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).</p>	<p>Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule.</p> <p>Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.</p>
Muusikalis- rütmiline liikumine	<p>Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendus- vahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris).</p> <p>Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.</p>	<p>Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja eesgaloppi.</p> <p>.Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).</p>	<p>Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikaliste väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpaksammu.</p> <p>Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendus- rikkalt ja õige kehahoiuga.</p>

<p>Muusika kuulamine</p>	<p>Kuulab laulu ja muusikapala huviga.</p> <p>Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.</p>	<p>Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).</p> <p>Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.</p>	<p>Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulatud palade suhtes (nt jutustab mida kuulis muusikas). Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).</p>
<p>Pillimäng</p>	<p>Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille.Mängib rütmisähteid lasteriimidele- ja lauludele.</p> <p>Ansambelmängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.Mängib taldrikud, guiro, triangel, kõlaplaadid</p>	<p>Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt ksülofon, metallofon, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi-, või meloodialõiku.</p> <p>Mängib pilliansambelis.</p>	<p>Oskab mängida eakohaselt rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.</p> <p>Mängib pilliansambelis.Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, plaatpillid (ksülofon, metallofon).</p>

5.2.6. Valdkond *Liikumine*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid

Valdkonna Liikumine sisu:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

1. arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
2. rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega, nt jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
3. peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed iseloomomadused;
4. ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
5. arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu. Liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Eeldatavad tulemused tuginevad liikumisvaldkonna sisule, milles iga tulemus on kas liikumisteadmise, põhiliikumise, spordiala või tantsu ja rütmika väljund.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

Tulemused kujunevad kogu koolieelse ea vältel. Eeldatavad arengutulemused on minimaalsed, mille saavutamine on jõukohane igale eakohase norm-arenguga lapsele (tabel). Eeldatavad tulemused on esitatud sisuteemade kaupa, lisaks on soovitatud iseseisvaks tegevuseks vaba aja ja loodusliikumise teemad.

Üldteema	2aastane	3aastane	4aastane
Liikumis- teadmised	Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.	Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. Arvestab rühmakaaslasi aktiivses tegevuses.	Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste seletuse järgi. Järgib meeldetuletamise korral hügieennõudeid.
Põhiliikumised	Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste. Kõnnib piiratud pinnal. Säilitab kõndides ja joostes sihi. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.	Sooritab põhiliikumisi. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.	Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. Teeb koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.
Liikumismängud	Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglga kõnni- ja jooksumänge. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	Mängib 2-4 reeglga liikumismänge. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
Spordialad: võimlemine	Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. Jookseb veereva vahendi (8palli, rõnga) järel.	Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.
Spordialad:	Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest	Veab tühja kelku.	

kelgutamine	laskudes.	Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.	
Spordialad: ujumine		Laps kohaneb veega . Kasutab abivahendeid (kätised, rõngas) vee peal püsimiseks. Õpetaja aitab last vajadusel basseinis. Järgib õpetaja juhendamisel ohutus- ja hügieeninõudeid.	Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudlit). Liigub basseinis julgelt ringi. Mängib erinevaid vee-mänge. Kastab nägu vette. Järgib ohutuse- ja hügieeninõudeid õpetaja juhendamisel
Tants ja rütmika	Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.
Vaba aeg ja loodus- liikumine	Mängib vabamängus iseseisvalt.	1.Matkab õpetajaga või vanematega looduses. 2.Teeb kaasa kuni 1000m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.	1.Algatab iseseisvalt mängu. 2.tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

Üldteema	5aastane	6aastane	7aastane
Liikumis- teadmised	Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja spordivõistlusi. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja ko-	Osaleb lasteaia spordipäeval. Talub kaotust võistlusmängudes. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.	Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuima sportlase. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.

	<p>has.</p> <p>3.Õpitud tegevustes kasutab ohutult liikumisviise.</p>	<p>Mõistab hügieeninõuete olulisust.</p> <p>Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.</p>	<p>Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).</p> <p>Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.</p>
Põhiliikumised	<p>Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.</p> <p>Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</p> <p>Teeb harjutusi väikevahenditega.</p>	<p>Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.</p> <p>Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.</p>	<p>Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.</p> <p>Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.</p> <p>Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.</p>
Liikumismängud	<p>Mängib kollektiivseid võistlusmänge.*</p> <p>Osaleb jõukohastest teatevõistlustes (nt joonejooksud).</p> <p>Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.</p>	<p>Käsitseb mängu ja spordivahendeid loovmängudes.</p>	<p>Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).Mängib sportlike elementidega mänge * (korvi visked, jalgpall jne).Organiseerib ise liikumismänge.</p> <p>Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.</p>
Spordialad: võimlemine	<p>Teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.</p> <p>Valitseb oma liigutsuikoordinatsiooni ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.</p>	<p>Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.</p> <p>Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.</p>	<p>Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.</p> <p>Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.</p>

	Sooritab tasakaalu , painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.		Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Spordialad: kelgutamine	Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.Kelgutab mäest alla, täites eri-ülesandeid 8nt haarab esemeid).	Suusatab vahelduva libiseva sammuga.	Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele). Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
Spordialad: ujumine	Mängib veemänge ega karda vett. Hingab vette. Järgib basseini kasutamisel iseseisvalt hügieenireegleid ja ohutusreegleid.	Ujub abivahendiga. Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid. Järgib ohutus- ja hügieeninõudeid	Mängib erinevaid sukeldumismänge, Ujub rinnuli- ja selilikrooli Järgib ohutus- ja hügieeninõudeid. Tunneb ennast vees vabalt
Tants ja rütmika	Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.Väljendab liikumise kaudu emotsioone. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).
Vaba aeg ja loodus- liikumine	Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.	Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga.	Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakuul. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

Märkused tabeli juurde

- kollektiivne võistlummäng saab olla kas kujutlummäng, rollimängud resultatiivsusele või lihtsam teatevõistlus.
- Mingile kindlale spordialale omased mängud lihtsustatud reeglite järgi

6. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini.

Triinu ja Taavi Lasteaia päevakava koostatakse lähtudes sotsiaalministri 25. oktoobri 1999.a. määrusega nr 64 kinnitatud "Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõudeist", riikliku õppekava alusel, arvestades lasteaia lahtioleku aega ning laste vanuserühmi. Päevakava on paindlik, arvestab laste ning nende vanemate valikuid ja on koostatud nii, et laste lasteasutusse toomine ja sealt viimine ei sega une- ega söögiaega ega planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi.

Päevakava koostatakse nii, et see võimaldab lastele sujuva ülemineku ühelt tegevuselt teisele ja igapäevatoimingud, mäng ja vabategevused ning pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused vahelduvad laste vajadusi ja võimeid arvestavas rütmis.

Sõime- ja nooremate rühmade lastele võimaldatakse päevakavas vähemalt üks kord päevane uneaeg. Keskmises ja vanemas rühmas tagatakse lastele vähemalt üks tund puhkeaega valikuvõimalustega une või muu vaikse tegevuse vahel (valiktegevused, didaktilised mängud, piltide/raamatute vaatlemine jms). Arenguliste erivajadustega lapse une- ja puhkeaeg sõltub lapse soovist.

Vanemas rühmas on oluline lapse kooli ülemineku ettevalmistamine ja kohanemine päevarütmiga koolis.

Vajadusel koostab tervishoiutöötaja tervisehäiretega lapsele individuaalse päevakava, arvestades tema vaimse ja füüsilise koormuse taluvust. Päevakava koostades arvestatakse, et sõime- ja nooremate rühmade lapsed vajavad rohkem mänguaega, keskmises ja vanemas rühmas suureneb õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevuste osakaal. Lapsed peavad viibima iga päev sõltuvalt ilmastikust 1 – 2 korda õues, välja arvatud ujumistegevuse päevadel, mil lapsed saavad õue vastavalt võimalustele.

Lasteaia üldine päevakava on alljärgnev.

Kellaeg	Lasteaias toimuv
7.00	Laste tulek lasteaeda, mäng, vaba ja individuaalne tegevus, vestlused vanematega.
8.30	Hommikusöök.
9.00	Hommikuring, planeeritud õppe-ja kasvatustegevused, vaba ja individuaalne tegevus, mäng toas ja õues, jalutus- vaatlus- ja õppekäigud.
12.00 – 13.00	Lõunasöök.
13.00 – 15.00	Puhke- ja vaikse tegevuse aeg.
15.00-16.00	Planeeritud õppe- ja kasvatustegevused, mängud, vaba ja individuaalne tegevus.
16.00	Õhtuode.
16.15-18.00	Mäng, vaba ja individuaalne tegevus toas ja õues, vestlused vanematega.

Kõike eelnenut arvestades koostavad rühmade õpetajad ja tervishoiutöötaja iga õppeaasta alguseks rühmade päevakavad, mille kinnitab lasteaia juhataja.

Saali ja basseini kasutamise plaani koostab õppealajuhataja koos erialaõpetajatega.

Liikumistegevus toimub nädalas 1 kord saalis ja 1 kord õues, (vajadusel tulevad lapsed seejärel tuppa). Õuetegevuseks sobimatu ilmaga toimub ka teine liikumistegevus saalis.

Ujumistegevus viiakse iga rühmaga läbi kahes grupis.

Õppe- ja kasvatustegevus rühmas tugineb laste individuaalseid vajadusi arvestavale päevakavale. Päevakava määrab päevarütmi (igapäevased kordused), kus vahelduvad igapäevatoimingud, mäng ja vabategevused ning kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

Igal õppeaastal rühma õppe- ja kasvatustegevust kavandades esitatakse õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, temaatika, õppesisu ja tegevused rühma õppeaasta tegevuskavas. Rühma õppeaasta tegevuskava koostamise aluseks on eelmise õppeaasta eneseanalüüs, lasteaia arengu- ja õppekavast tulenevad ülesanded.

Teadmiste, oskuste ja vilumuste kujunemisel on asendamatu lõimitud, üldõpetuslik käsitlusviis. Ühe teemaga seonduvaid teadmisi ja oskusi erinevate valdkondadega seostades süvenevad ning kinnistuvad nii teemakohased kui ka valdkonnaalased teadmised.

Lastega tegelevad nii planeeritud tegevuste kui ka vabal ajal läbiviidavate ürituste kaudu muusika-, liikumis- ja ujumisõpetaja.

Logopeedilt saavad lapsed abi vastavalt logopeedi tegevuskavale.

Rühmas õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise aluseks on Triinu ja Taavi Lasteaia õppekava, millest lähtudes koostavad õpetajad oma rühma õppeaasta tegevuskava ja nädalaplaanid

Tegevuste valikul arvestatakse nii üldoskuste kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist. Lapsevanemaid teavitatakse eelkõige eesmärkidest ja temaatikast, et aidata kaasa eesmärkide saavutamisele, ent ka (ühis)tegevustest, milles oodatakse vanemate, vanavanemate, õdede, vendade osalemist.

Valdkonnas "Mina ja keskkond" esitatud teemad on valdkonnakavas jaotatud õppeaasta ulatuses. Nii on võimalik arvestada lasteaia traditsioone ja kajastada üht teemat kõigis rühmades samal ajal ning sobitada temaatika rahvakalendri tähtpäevadega ja loodusrütmiga. Valdkonnast "Mina ja keskkond" teemat valides arvestatakse lasteasutuse ja rühma eripära ning laste huve ja ettepanekuid.

Teemat käsitletakse läbivalt valdkondade kaudu.

Valdkondade eristamine on oluline vaid planeerimisel, et kavandada (läbi mõelda, arutada ja sõnastada) perioodi tegevuskava. Tegevusi korraldades valdkondi ei eristata. Tegevused tabelis ei tähenda, et need on korraldatud eraldi tegevustena, vaid sellisel kujul plaanimine võimaldab läbi mõelda, miliseid tegevusi saab ühendada.

Päevakavas võib kajastuda ligikaudne aeg, millal pedagoog tegevusi organiseerib. Muusika-, ja liikumistegevused on kirjas kellaajaliselt, sest neid korraldavad eraldi õpetajad vastavalt eri ruumide (saalid, basseini) kasutamise graafikule. Samas võivad ka muusika- ja liikumisõpetajad osaleda lõimitud tegevustes, õuetegevustes, õppekäikudes.

Rühmaõpetajad planeerivad tegevusi nädalakaupa. Uue nädala plaan on valmis eelneva reedeks.

Muusika-, liikumis- ja ujumisõpetaja koostavad kuuplaani, mis on kooskõlas rühmade tegevuskavades planeeritud nädalateemadega ja eesmärkidega, eelneva kuu viimaseks reedeks, nimetatud õpetajate kuuplaanid ja rühmade nädalaplaanid on igas rühmas vanematele nähtavad ja kättesaadavad.

Suvine õppetegevus toimub reeglina õues ning vajadusel rühmad liidetakse.

Läbiviidud õppe- ja kasvatustegevused märgitakse rühma õppe- ja kasvatustegevuse päevikusse iga päev.

Kokkulepitud tähtjaks koostavad õpetajad rühma õppeaasta eneseanalüüsi ja esitavad selle õppealajuhatajale.

7. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Vaatlused planeeritakse ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Lapse arengu hindamisel ja dokumenteerimisel kasutatakse lapse arengu hindamise tabelit.

Igale lapsele koostatakse arengumapp.

Iga lapse arengu vaatlusandmed ja hindamislehed kuuluvad eraldi kaustana lapse arengumapi juurde. Sinna kuuluvad ka arengulise erivajadusega lastega tehtava individuaalse töö eesmärkide ja tulemuste tabelid.

Lapse arengu hindamisel kasutatavad meetodid:

- vaatlusmeetod (osalusvaatlus; 5-10 min.eesmärgistatud vaatlus)
- lapse tööde vaatlus
- vestlus lapsega
- vestlused vanemate, vanavanemate, lähedastega
- intervjuu (vastused kindlatele küsimustele)
- küsitlus (vabas vormis)

Iga õppeaasta tegevuste planeerimiseks annab rühma laste arengu analüüsimine õpetajale vajalikku teavet:

- 1) milline on rühma koosseis alanud õppeaastal
- 2) kas rühmas on täiendavaid uuringuid vajavaid lapsi

- 3) kuidas on otstarbekas korraldada õppe- ja kasvatustegevusi selles rühmas
- 4) millest on vaja kõnelda arenguveestlustel lapsevanematega

Lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust tutvustavad rühma õpetajad lastevanemate koosolekul iga õppeaasta alguses.

Tagasisidet lapsevanemale lapse arengust antakse iga-aastastes arenguveestlustes.

Arenguveestlus

- 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest
- 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes

Kogutud andmetele tuginedes annab õpetaja üks kord aastas (mais) lapsevanemale tema lapse edenemise kohta kirjaliku hinnangu, kui lapsevanem on keeldunud arenguveestlusest.

Kooliminev laps saab lasteaiast lahkudes koolivalmiduskaardi.

LAPSE ARENGUMAPP

Lapsega koos täidetud:

1. Tiitelleht
2. lasteaeda tulemise ja lahkumise kuupäev, õpetajate nimed, kes on lapsega tegelenud.
3. lapse käejälg; väiksena ja suurena (mapis vähemalt 2 käejälge)
4. füüsiline areng (pikkus, kaal) vähemalt üks kord aastas tabeli kujul
5. lapse kunstitööd – lapse valitud ja tema mõtted pildi kohta kirjalikult pildi taha.
6. lapse suu – lapse koostatud jutud, luuletused, ütlemissed jms.
7. kirjalehed (lapse enda valikul).
8. temaatilised küsimustikud (vähemalt 1x aastas)

soovituslik:

- fotod lapse tegemistest, huvitavatest olukordadest või loomingust
- lastevanemate poolt kogutud materjalid

Õpetaja täidetud:

1. Lapse arengu vaatlustabel
2. Arenguvestluste dokumendid
3. Lapse vaatlused koos analüüsiga
4. Vajadusel individuaalne arenduskava

8. ERIVAJADUSTEGA LASTE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Mõnikord erinevad lapsed võimetelt, taustalt ja isiksuseomadustelt sedavõrd, et nende arenguvajadusi on keeruline rahuldada harjumuspärasel viisil või tavakeskkonnas. Sel viisil avalduvaid erinevusi nimetatakse laiemalt erivajadusteks.

Kui erivajadused ilmnevad enne kooliiga, siis nimetatakse neid pikemalt arengulisteks erivajadusteks, koolieas aga hariduslikeks erivajadusteks.

Õpetajatel on vastavad teadmised ja oskused, toeks logopeed, liikumisõpetaja ja tervishoiutöötaja, seega on võimalik rühmas abi pakkuda kergemate kõnepuuetega, liikumispuuetega, nägemis- ja kuulmispuuetega ning käitumishäiretega lastele. Tavarühma tingimused on kohandatavad ka andekale ja muukeelsele lapsele.

Et lasteaija pedagoog saaks varakult märgata lapse arengu mahajäämust, eripärasid või andekust, toimub kõigis rühmades laste arengutaseme järjepidev hindamine, laste arengu perioodiline analüüsimine.

Kui leitakse, et mõne lapse senine areng ei ole kulgenud eakohaselt (esineb oluline mahajäämus, käitumise eripära või andekus), selgitatakse lapsevanemale vajadust täiendavate uuringute järele erialaspetsialistide juures.

Täiendavate uuringute läbiviimiseks tuleb lapsevanemal pöörduda kas eriarsti, psühholoogi, logopeedi, eripedagoogi või sotsiaaltöötaja poole.

Triinu ja Taavi Lasteaias töötab nimetatutest täiskohaga logopeed.

Uuringuid tegevale spetsialistile edastatakse õpetaja poolt eelnevalt kogutud teave (lapse individuaalse arengu kaart, iseloomustus, arengumapp), et toetada olukorra sarnast mõistmist.

Et hindamistulemused oleksid aluseks edasiste arenguvajaduste planeerimisel, palutakse lapsevanemal tuua spetsialistidelt kirjalik kokkuvõte lapse hetketasemest ja soovitusel õpetajale arendustegevusteks. Taoline teabe jagamine on lapse huvides ja seda hoitakse konfidentsiaalsena asjasse puutuvate inimeste vahel.

Kui erivajadustega last on märgatud ja tema arengutaset ning vajadusi täpsemalt hinnatud, toimub arenguestlus, mille käigus

1) tehakse kokkuvõtte uuringutest ja hindamistulemustest

2) kirjeldatakse võimalikult täpselt lapse arengutaset

3) ollakse perele psühholoogiliselt toeks last puudutava teabega toimetulekul

4) arutletakse lapse ning pere vajaduste üle

5) palutakse lapsevanemalt teavet koduste arendamisvõimaluste kohta

6) antakse teavet lasteaias ja piirkonnas olemasolevate arendamisvõimaluste kohta

Arenguvestluse käigus tutvustatakse lapsevanemale lapse jaoks kõige otstarbekamat arendustegevuse kohta (rühmatüüpi) ja selle eripära. Kui erivajadusega laps jätkab tavarühmas, täpsustatakse, kuidas toimub tema jaoks kasvukeskkonna kohandamine ning jaotatakse ülesanded.

Erivajadustega laps suunatakse sobitus- või erirühma nõustamiskomisjoni kaudu. Samuti saab nõustamiskomisjoni kaudu lapsevanem taotleda lapsele koolipikendust.

Individuaalne arenduskava (IAK) koostatakse lapsele, kes oma arengutasemelt rühmakaaslastest oluliselt erineb, kusjuures enamasti on tegemist erivajadustega lapsega.

Lapsele, kellel on nõustamiskomisjoni otsusega koolikohustuse täitmine edasi lükatud, koostatakse samuti IAK ja vanematega peetakse arenguveestlus õppeaasta alguses.

9. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

- Lapsevanemaid teavitatakse iganädalaselt sellest, mida antud nädalal rühma õppe-ja kasvatustöös läbi viiakse (teadetetahvilil, vestlustes, infolistides).
- Arenguestlus lapsevanemaga viiakse läbi vähemalt üks kord õppeaasta jooksul.
- Tähtpäevalised üritused korraldatakse koostöös lastevanematega.
- Õpetajad toetavad ja nõustavad vanemaid nende soovil lasteaia õppekava ulatuses.
- Logopeedilist abi vajavate laste vanemaid nõustab logopeed kokkulepitud ajal.
- Lastevanemate rühmakoostrukud toimuvad vähemalt kaks korda aastas: sügisel ja kevadel.
- Hoolekogusse valitakse iga rühma sügisel lastevanemate koosolekul üks liige ja üks asendusliige, hoolekogu koosolekute protokollide koopiad on igas rühmas lastevanematele kättesaadavad.
- Uute laste lasteaeda tulekul täidavad lapsevanemad ankeedi, mis aitab rühma personalil tundma õppida ja arvestada lapse individuaalsust. Vanemad saavad kaasa ka nõuanded, mis aitavad lapsel kergemini lasteaia kohanedada. Triinu ja Taavi Lasteaia kodukord on kõikide rühmade teadetetahvilitel ning antakse kõigile uutele lastevanematele.

Koostöö vormid.

Individuaalne vestlus:

- hommikul last tuues ja õhtul viies jooksvates küsimustes
- arenguestlus 1 kord aastas kokkulepitud ajal

Ühisüritused:

- peod
- näitused
- koosolekud

- matkad, ekskursioonid
- avatud uste päevad
- küsitlused

Informatsiooni kättesaadavus:

- infostendid (rühmas, majas)
- lasteasutuse kodulehekülg
- rühmade infolistid

Koostöö hoolekogu kaudu

Igal aastal toimuvad arenguveestlused lapsevanematega. Laste koolivalmiduse tarvis tehakse koostööd koolidega: lasteaialapsed külastavad kooli õppekäikudel, korraldatakse ühisüritusi ja -projekte läheduses asuvate koolidega, algklasside õpetajad selgitavad kooli ootusi lapsevanemate koosolekul lasteaias.

10. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD.

Õppekava täiendatakse ja arendatakse vajadusel, sellest võtavad osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates lapsevanemaid. Lasteaia direktor kinnitab õppekava pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

11.TABELID JA VORMID

11.1 LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART

2. LAPSE ARENGU KIRJELDUS

2.1. Üld- ja peenmootorika, füüsiline areng

-Üldmootorika (jäsemete ja keha liigutuste kiirus, jõud ja koordineeritus);
 -Peenmootorika (juhtiv käsi, vahendite hoid ja kasutamine, silma-käe koostöö).

Lapse mootorika kirjeldamisel saab aluseks võtta tema igapäevased tegevused lasteaias ning selleks ei pea eraldi uuringut läbi viima. Kui võimalik, paluda infot ka liikumisõpetajalt, kes oskab spetsiifilisemalt lapse mootorset arengut analüüsida.

2.2 Eneseteenindus

-*esmased eneseteenindusoskused (enesehooldus), abi vajadus;*
 - *teised eneseteenindusoskused.*

Üheks sihiks iga lapse arengus on iseseisvuse saavutamine, mis algab oskusest ise enda igapäevaseid vajadusi rahuldada. Esmaste eneseteenindusoskustena käsitletakse neid, mis on seotud lapse enda kehaga (nt potil käimine, nina nuuskamine, riietumine), teised eneseteenindusoskused võimaldavad iseseisvalt toimida oma ümbruses (nt lelude valimine mänguks ja nende hilisem koristamine).

2.3. Silmaring, huvid, motivatsioon

-*huvid ja motivatsioon;*
 -*eakohased teadmised iseenda ja ümbritseva maailma kohta;*
 -*seoste loomine varasema kogemusega;*
 -*õpitud teadmiste ja oskuste kasutamine;*
 -*millist abi võtab vastu*

Üheks teadmiste omandamise mootoriks lapsel on uudishimu. Sellest lähtuvalt võikski kirjeldada, mille vastu laps huvi tunneb ja mis teda tegutsema motiveerib, kas on esindatud lapse sisemised huvid ja mil määral ta sõltub välisest ehk täiskasvanu poolset motiveerimisest. Peatuda tasub ka lapse üldteadmistel enda ja ennast ümbritseva maailma kohta – kas teab enda ja oma lähedaste nimesid, kes tema perekonna moodustavad, kus ta elab jne. Õpioskusi kajastab lapse võime õpitud teadmisi kasutada ning seostada varasema kogemusega. Kindlasti tuleks eraldi välja tuua, millist abi laps vastu võtab ja kui palju tuleb temaga individuaalselt tegeleda. Abi osas on vajalik välja tuua, millistes tegevustes saab toetuda verbaalsetele juhistele ning millistes vajab ette näitamist või koostegemist. Abi vajadusest ja selle kasutamise oskusest saab otseselt tuletada lapse edaspidise arendamise pidepunkt.

2.4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

-*suhted kaaslaste ja täiskasvanutega;*

-aktiivsus mängimisel ja mänguoskused.

Eraldi tuleks iseloomustuses kajastada lapse suhteid ümbritsevatega tehes vahet suhtel omavanustega ja täiskasvanutega. Tähelepanu võiks pöörata sellele, kuidas laps on kohanenud rühmakaaslastega, kuidas läheb kaasa koostgevusega, kuidas suhtub täiskasvanu korraldustesse jne. Kuna lapse arengutase kajastub suuresti tema mänguoskustes, siis tuleks ka neid põhjalikumalt käsitleda. Ära tasub märkida tema valmidus ise mängu alustada, mis tasemel mängu oskab ja milliseid eelistab, kuidas kasutab erinevaid mänguasju, kuidas mõistab ja kasutab reegleid jmt.

2.5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

-väärtused ja hoiakud;

-enesestimulatsiooni esinemine;

-teisi abistav ja kahjustav käitumine;

-enesekontrollioskused;

-minapilt ja enesehinnang.

Mõned laste erivajadused on tihedalt seotud nende emotsionaalse seisundiga. Väärtuste ja hoiakute all mõeldakse lapse eakohaseid kujutlusi heast ja halvast, sobilikust ja mitesobilikust (ka viisakus), kuidas väärtustab oma lähedasi ja kodu. Enesestimulatsiooni osas tasub välja tuua selle olemus, sagedus ning vallandavad tegurid, samuti viis, kuidas laps reageerib sellise tegevuse täiskasvanu poolsele lõpetamisele või keelamisele. Minapildi all mõeldakse lapse kujutlust iseendast – kes ta on ja millised omadused teda iseloomustavad. Väiksemad lapsed nimeavad ennast kirjeldades teatud väliseid tunnuseid (nt mul on patsid), suuremad toovad sisse ka psühholoogilisi omadusi nagu tark, sõbralik vm. Enesehinnang täpsustab lapse arusaama iseendast võrdluses teistega või potentsiaalis asjadega hakkama saada – enamus lapsi tajuvad end tublide ja oskuslikena, kuid on ka neid, kes kahtlevad oma väärtuses ja oskustes.

2.6. Suhtlemine ja kõne

-mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine;

-kõne mõistmine ja kasutamine.

Suhtlemine tähendab vastastikust kontakti ja mõtete vahetamist, milles on oluline roll sõnadel. Väikeste laste oskus kõnet mõista ja seda ise kasutada on küllaltki varieeruv ning selles võib esineda mitmesuguseid probleeme. Põhjalikult saab kõnet kirjeldada logopeed, samas, ka lasteaia õpetaja saab anda kõne arengust esmase ülevaate käsitledes lapse sõnavara, lauseehitust, hääldust, kõnest arusaamist.

2.7. Tunnetustegevus

-nägemis- ja kuulmistaju diferentseeritus;

-tähelepanu püsivus, jaotuvus ja ümberlülitamisvõime;

-lühi- ja pikaajaline mälu ning mäluprotsessid;

-mõtlemisoperatsioonid: võrdlemine, järjestamine, rühmitamine, üldistamine.

Tajuprotsessi iseloomustamisel on kõige olulisem lapse võime eristada erinevaid esemeid ja nende omadusi. Kuidas laps teeb vahet objektidel, milles esinevad teatud väikesed erinevused ning kuidas laps eristab erinevaid helisid ja rütme. Kuulmistaju diferentseeritus on nimelt eelduseks nii suulise kui ka kirjaliku kõne arengule.

Laste tähelepanuvõimet kirjeldades tuuakse välja näiteks aeg, kui pikalt laps on võimeline keskenduma erinevatele tegevustele, nii mängule kui õpitegevusele. Märkimist väärib ka see, kuidas laps on võimeline oma tähelepanu jagama mitmele objektile või tegevusele korraga ning kuidas ta on võimeline lülitama tähelepanu ühelt tegevuselt teisele. Viimased näitavad vastavalt tähelepanu jaotuvust ja ümberlülituvust.

Mälu iseloomustades tasub keskenduda sellele, kuidas laps on suuteline erinevat materjali (reaalseid objekte või sündmusi, pilte, verbaalset infot) mällu salvestama ning mis aitab tal mälust infot kätte saada. Mälu on lasteaialastel üks enim arenevaid psüühilisi protsesse, mistõttu on igati põhjendatud sellega sügavuti tegelemine. Analüüsida võiks sedagi, kui kauaks lapsele erinev materjal meelde jääb ja millised aspektid selles hiljem meenuvad, kas midagi juhuslikku või oskab laps otsida olulist. Ka mõtlemine areneb koolieelses eas tublisti tänu laste kogemustele ja kõne omandamisele. Mõtlemise baasilised operatsioonid – analüüs ja süntees – peaksid pälvima tähelepanu, kuid lisaks neile ka võrdlemine. Viimase puhul tuuakse välja, mille alusel laps võrdleb, kas välimuse või funktsiooni alusel ning kas võtab sealjuures arvesse objekti olulisi tunnuseid või kipub juhuslikele tunnustele keskenduma. Samuti, kas laps viib läbi sisulise võrdluse või pigem kirjeldab võrreldavaid esemeid. Näiteks võib laps öelda, et harakas on suur, aga varblane pruuni värvi. Sellisel juhul ei anta infot kummagi võrdlusaluse ühe ja sama detaili kohta vaid nimetatakse lihtsalt kummagi omadusi suvaliselt. Objektide võrdlemisoskusele toetub omakorda järjestamine, mis tähendab teatud tunnuse (nt pikkuse) alusel esemete paigutamist üksteise suhtes kindlatesse suhetesse. Järjestamise teeb keeruliseks vajadus jagada tähelepanu ja taju üheaegselt mitme erineva objekti vahel ning jälgida, et ühel asjal peab olema teatud omadust vähem kui järgmisel ja rohkem kui eelmisel. Järjestamisel võetakse esmalt arvesse visuaalselt tajutavaid omadusi ning seejärel õpitakse järjestama ka nt ajalise kestuse alusel. Ka rühmitamine on oluline mõtlemisoperatsioon, mis lubab meil mingi uue eseme kohta teha järeldusi lähtuvalt sellest, milliste tuttavate esemete rühma see kuulub. Rühmitamine toetub samuti võrdlemisele, kuid lisandub oskus erinevaid objekte mingi ühise tunnuse alusel omavahel ühendada. Lapsed õpivad esmalt rühmitama väliste tunnuste alusel nagu värvus või suurus, kuid edaspidi suudetakse rühmitamisel lähtuda ka sellistest omadustest, mida otseselt tajuda ei saa, nt funktsioon ehk milleks seda asja saab kasutada. Rühmitamise teeb keeruliseks rühmitusaluse suhtelisus, mistõttu üks ja sama asi võib kuuluda korraga erinevatesse kategooriatesse ja seda on väikestel lastel raske mõista. Kui laps suudab rühmitamise käigus tekkinud gruppe ka ühise sõnaga nimetada (nt riideesemeid või puuviljad), saame rääkida üldistamisoskusest.

11.2. LAPSE ARENGU VAATLUSLEHT

3 – 5-aastase lapse arengu hindamise tabel vastab tänapäeva nõuetele ja peaks olema ka õpetajale igapäevatoos käepärane kasutada. Arengu hindamise tabel hõlmab eri arenguvaldkondi, mis kokku annavad pildi lapsest tervikuna.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava sätestab, et lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt.

Arengu hindamise tabelis on seatud esimesele kohale lapse enesehinnangu kujunemine lasteaiaga kohanemisel.

Järgnevalt kirjeldatakse lapse :

emotsionaalset arengut (p 2), mis väljendub lapse toimetulekus oma emotsioonidega;

sotsiaalset arengut (p 3 – 4);

kehalist arengut (p 5 – 6);

vaimset arengut (p 7 – 9).

Eraldi vaadeldakse lapse kujutavaid tegevusi (p 10) ning fantaasia ja kujutluste arengut (p 11).

Tabelit täidetakse järjekindlalt, märkides tabelisse kohe lapse käitumises ilmnenud muutused, oskuste täiendamise või uute oskuste omandamise. Otstarbekas on konkreetselt märkida, kuidas teatud käitumine lapsel ilmnes.

Vajalik on näha arengut tervikuna, seega on otstarbekas, et arengu hindamise tabel koostatakse lapsele kogu lasteaias käimise ajaks.

Lapse nimi:

Lapse sünniaeg:

Vaatlejad:

Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Kuupäev
1. Enesehinnang		
Eemaldub esmasest hoidjast raskusteta		
Loob õpetajaga silmside		
Loob õpetajaga kiindumussuhte		
Leiab tegevust õpetaja abita		
Otsib kontakti mängupartneritega		
Võtab rollimängus rolle		
Seisab oma õiguste eest		
Teeb meeeldi midagi enda jaoks		

2. Emotsionaalne areng		
Väljendab stressi lubatud viisil		
Väljendab viha sõnades, mitte tegudes		
Jääb rasketes ja ohtlikes olukordades rahulikuks		
Tuleb toime kurbusega		
Tuleb toime üllatust tekitavate olukordadega		
Tunneb huvi planeeritud tegevuste vastu		
Väljendab huvi ja tähelepanelikkust teiste suhtes		
Naeratab, on enamasti rõõmus		
3. Sotsiaalne mäng		
Vaatleb teiste mängu		
Mängib oma esemetega		
Mängib paralleelselt sarnaste		

esemetega		
Mängib teiste lastega grupis		
Omab sõprussuhteid		
Suudab liituda käimasoleva mänguga		
Leiab endale rolli käimasolevasse mängu		
Lahendab mängukonflikte lubatud viisil		
4. Prosotsiaalne käitumine		
Väljendab muret teiste pärast		
Suudab öelda, kuidas teine end tunneb konfliktsituatsioonis		
Jagab midagi teistega		
Annab midagi teistele		
Ootab oma järjekorda rahulikult		
Täidab reegleid rahulikult		

Aitab teisi ülesannete lahendamisel		
Aitab abivajajat		
5. Üldmootorika areng		
Jalutab trepist alla vahelduvate sammudega		
Jookseb, omades kontrolli kiiruse ja suuna üle		
Hüppab koos jalgadega		
Ronib vahenditel üles ja alla		
Viskab, püüab ja lööb palli		
Sõidab rattaga, tõukerattaga		
Liigutab jalgu rütmis		
Liigutab käsi rütmis		
6. Peenmootorika areng		
Näitab käe eelistust, mis		

on.....		
Kasutab vahendeid, mis nõuavad käe liigutamist randmest		
Valab vett klaasi		
Avab ja kinnitab lukud, nõõbid, krõpsud		
Topib vahendeid avasse		
Kasutab kontrollitult joonistamise/kirjutamise vahendeid		
Kasutab kontrollitult kääre		
Oskab lüüa haamriga naelu		
7. Kognitiivne areng		
Sorteerib objekte kuju ja värvi järgi		
Klassifitseerib objekte suuruse järgi		
Paneb objektid järjestusse, seeriatesse		

Tunneb ja loob mustreid		
Loendab 20-ni		
Leiab hulgale numbrilise vaste		
Lahendab probleeme konkreetsete vahenditega		
Lahendab probleeme arvuti abiga		
8. Kõnekeel		
Kuulab, ei räägi		
Annab 1-sõnalisi vastuseid		
Annab lühivastuseid, fraase		
Ümised ja laulab		
Osaleb vestlustes		
Räägib laiendatud lausetega		
Küsib küsimusi		

Oskab jutustada lugu		
9. Arenev kirjakeel		
Matkib kirjutamist		
Tõmbab horisontaalseid jooni		
Lisab tähesarnaseid kujundeid oma kritseldustesse		
Kirjutab üksikuid tähti, nime, initsiaale		
Hoiab raamatut õiget pidi, keerab lehti		
Matkib lugemist, kasutades pilte		
Jutustab lugusid suureneva täpsusega		
Teab, et trükitud tekst jutustab lugu		
10. Kujutavad tegevused		
Teeb üksikuid märke paberile		

Kontrollitud kritseldused		
Baaskujundite joonistamine		
Kombineerib ringe/ruute joontega		
Joonistab päikest		
Joonistab peajalgset		
Joonistab loomi, puid ja lilli		
Kombineerib kujundeid pildiks		
11. Fantaasia, kujutus		
Mängib rolli endaga, ise on koer, konn		
Võtab tuntud rolle või mõtleb ise rolle välja		
Vajab kindlaid vahendeid rolli esitamiseks		
Kasutab rollile omaseid käitumismustreid ja iseloomu		
Mängib kujuteldavate esemetega		
Kasutab keelt vajaminevate va-		

hendite loomiseks		
Näitleb põnevaid ja ohtlikke teemasid		
Laiendab olemasolevaid teemasid, ideid,detaile		

11.3 NÄDALAKA VADE NÄIDISED**NÄDALAKAVA NÄIDIS 1**

Rühm					
Periood					
Eesmärgid	Üldoskused				
	Mina ja keskkond				
	Keel ja kõne				
	Matemaatika				
	Kunst				
	Muusika				
	Liikumine				
	Ujumine				
Teema/temaatika					
Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad					
	E	T	K	N	R
Mina ja keskkond					

Keel ja kõne					
Matemaatika					
Kunst					
Muusika					
Liikumine					
Ujumine					

Nädala kokkuvõte

Mida lapsed teadsid?	
Mida lapsed tahtsid teada?	
Mida lapsed teada said?	

Ideed järgmiseks nädalaks	
---------------------------	--

NÄDALAKAVA NÄIDIS 2

Rühm					
Periood					
Eesmärgid	Üldoskused				
	Mina ja keskkond				
	Keel ja kõne				
	Matemaatika				
	Kunst				
	Muusika				
	Liikumine				
	Ujumine				
Teema/temaatika					
Tegevuskeskused Õppe- ja kasvatustegevused					
	E	T	K	N	R
Hommikuring					

Lugemise ja kirja oskuse keskus					
Kunstikeskus					
Teaduskeskus					
Lauamängukeskus					
Ehitismängukeskus					
Loovmängukeskus					
Kokanduskeskus					
Muusika					
Liikumine					
Ujumine					

Nädala kokkuvõte

Mida lapsed teadsid?	
Mida lapsed tahtsid teada?	
Mida lapsed teada said?	
Ideed järgmiseks nädalaks	

NÄDALAKAVA NÄIDIS 3

NÄDALA TEEMA:

Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • Üldoskused- • Mina ja keskkond- • Keel ja kõne- • Matemaatika- • Kunst-
	Valdkonnad ja tegevused
Esmaspäev	Mina ja keskkond: Keel ja kõne: Matemaatika: Kunst:
Teisipäev	Mina ja keskkond: Keel ja kõne: Kunst: Liikumine
Kolmapäev	Mina ja keskkond: Keel ja kõne: Matemaatika: Muusika

	Liikumine (ujumine)
Neljapäev	Mina ja keskkond: Keel ja kõne: Matemaatika: Kunst: Liikumine:
Reede	Mina ja keskkond: Keel ja kõne: Kunst: Muusika Liikumine (ujumine):

Nädala kokkuvõte

Mida lapsed teadsid?	
Mida lapsed tahtsid teada?	
Mida lapsed	

teada said?	
Ideed järgmiseks nädalaks	

Võimalik on ka muusika, liikumine ja ujumine tabelist välja võtta ja kuuplaanid eraldi esitada. Ka sel juhul peaksid need olema konkreetse rühma konkreetse kuu plaanid ja sobima temaatikaga (antud kuu nädalateemadega).

11.4. Rühma õppeaasta tegevuskava ülesehitus

1. **Tiitelleht** (dokumendi nimetus, rühma nimi, laste vanus, õppeaasta)
2. **Sisukord** (rühma tegevuskava punktid, soovi korral võivad olla ära toodud ka leheküljenumbrid)
3. **Rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted nende täitmiseks**
4. **Aastaplaan** (planeeritud nädalateemad; õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid kuude lõikes)
 1. **Rühma üritused** (planeeritavad rahvakalendri ja muude tähtpäevadega seotud üritused rühmas ja õppekäigud; ürituste ja õppekäikude lühikirjeldus ja eesmärgid)
 2. **Nädala- ja kuuplaanid** (lisatakse õppeaasta jooksul, võivad olla eraldi kaustas)
5. **Rühma meeskond** (rühma töötajate nimed; ametinimetused (õpetajatel ka ametijärk); antud asutuses töötatud aeg)
6. **Töökorraldusest rühmas** (lühikirjeldus päevakava täitmise ja tegevuste läbiviimise kohta, meeskonnatöö, kokkulepped, reeglid)
7. **Rühma lapsed** (nimekiri; poiste/tüdrukute osakaal; erivajadustega lapsed; rühma tugevused; laste lemmiktegevused)
 - 7.1 Laste arengu jälgimine ja hindamine (meetodid; sagedus; arenguestlused)
 - 7.2 Töö erivajadustega lastega (erivajaduse määramine; toetus- ja arendamisvõimalused)
8. **Koostöö lastevanematega** (aegsasti selgitada välja lastevanemate ootused – meetodi valib rühm – ankeet, grupitöö, vestlusring vms; koostöö võimalused)
9. **Rühma eelarve** (igakuine eeldatav summa rühma õpperahaks; planeeritavad suuremad kulutused õppe- ja mänguvahenditele)
10. **Analüüs tegevusaasta õppe- ja kasvatustööst** (koostab rühma meeskond, esitatakse juhtkonnale elektrooniliselt kokkulepitud tähtajaks)
11. **LISAD** (lasteaias toimuvad huviringid, rühmas korraldatud pidude kavad, projektid, näidendid, koosolekute protokollid jne)

Rühma tegevuskava, nädala- ja kuuplaanid on vajadusel kättesaadavad rühma meeskonnale, lapsevanematele, õpetajat asendavale töötajale ja juhtkon

11.5. Teie laps tuleb lasteaeda

Te usaldate oma lapse meie hoole alla. Püüame koos tundma õppida tema tundeid, soove, harjumusi ja kombeid. Millised on koduse kasvatuse põhimõtted ja praktika? Mida ootate lasteaialt ja õpetajatelt?

Lapse nimi.....

Sünniaeg.....

Elukoht.....

Vanemate nimed ja kontaktandmed (telefon, E- mail)

.....
.....

Lapse võimalik lemmiknimi, hüüdnimi.....

Õed, vennad, nimi, vanus.....

Lapse sõbrad ja lähedased inimesed, koduloomad.....

.....

Lapse lasteaeda toomine ja sealt viimine

Kui ma toon lapse lasteaeda, siis tahaksin, et.....

.....

Kui viin koju, tahaksin, et.....

.....

Puhtus, tervishoid ja tervisekasvatus

Millised on Teie lapse oskused ja harjumused WC-s käimisel, käte pesemisel?

.....

.....

Hambahoodus.....

Kuidas toimite, kui laps jääb haigeks?

.....

Traumad (kas on olnud).....

Allergia, ülitundlikkus, vastuvõtlikkus.....

.....

Kas on midagi mida lasteaias peaksime teadma, jälgima?

.....

.....

Söömine

Millist abi vajab Teie laps söögilauas?

.....

Lapse söögiisu.....

Lapse söömisharjumused ja toidueelistused

.....

Maiustuste söömine

.....

Päevane uni

Teie lapse unevajadus, uinumisharjumused ja kodus magamine (päeval, öösel)

.....

Riietumine

Millist abi vajab Teie laps riietumisel?

.....

Millised on Teie tähelepanekud oma lapse riietamisel (külmetub kergesti, higistab palju jms)

.....

Milliseid toa-, õue- ja vihmariideid ning jalanõusid kannab Teie laps tavaliselt?

.....

Liikumine ja õueskäimine

Millised õuetegevused Teie lapsele meeldivad?

.....

Kas Teie laps on harjunud iga päev õues viibima ja liikuma?

.....

Lapse tunded

Kuidas Teie laps avaldab tundeid?

.....

Kuidas ta reageerib pettumustele?.....

.....

Millist ergutust ja tuge Teie laps vajab?

.....

Teistega arvestamine

Lapsele tähtsad inimesed.....

.....

Kuidas Teie laps avaldab kiindumust teistesse?

.....
Mida peaks laps õppima teistesse inimestesse ja loodusesse suhtumisest? Millised on Teie soovid ja soovitusel?

.....
Laps isiksusena ja rühma liikmena, kombed

Kuidas Teie laps mängib ja toimetab üksi?

.....
Kuidas ta mängib kaaslastega?

.....
Milliseid piiranguid seate lapsele tegutsemises?

.....
Mida võib laps ise otsustada?

.....
Mida soovite, et laps õpiks teistega koostööst?.....

.....
Elamused ja kogemused lasteaias

Mida laps võiks õppida lasteaia argielust

Milliseid kombeid peaks laps õppima?

.....

Milliseid teadmisi ja oskusi peaks Teie lapsel arendama?

.....

Koostöö

Millest peaks lasteaed Teid kindlasti teavitama?

.....

Mida Te peate tähtsaks koostöös lasteaiaga?

.....

Kas ja kuidas Teie soovite osa võtta lasteaiast tööst?

.....

.....

Teiepoolsed soovid, soovitused ja ettepanekud

.....

.....

.....

.....

11.6. Kui ees ootab õppekäik!

Kodukoha loodust tundma õppides on vaja lasteaia õuealalt kindlasti ka välja minna. Selleks tuleb korraldada õppekäik.

Õppekäigu ette valmistades tuleb sõnastada selge **õppeeesmärk**, valida **sihtkoht** ning **täpne marsruut**, kavandada õpitegevused ja otsustada, millised õppe- ja abivahendeid vaja läheb. Kindlasti tuleb määrata ka õppekäigu toimumise **täpne aeg, kestvus**. Kindlasti tuleb kavandatust teavitada lapsi, lapsevanemaid ja juhtkonda. Õppekäikude kavandamisel tuleb lähtuda õppeasutuses kehtivatest reeglitest.

Õetaja ülesanne on hoolitseda laste tervise ja turvalisuse eest õppekäigul. Lapsed peavad olema riietatud sobivalt (lapse riietuse eest vastutab lapsevanem, keda on eelnevalt teavitatud ja antud eelnevad soovitusel ning nõuded riietuse ning kaasavõetavate asjade suhtes).

Riietus peab olema ilmastikule vastav (kuumal päeval müts, mugavad jalatsid, vahetusriideid talvel). Koostöös lasteaia tervishoiutöötaja ja lapsevanemaga teostada puukide ja muude putukatega kaasnevate riskide kontroll. Lapsevanem on kohustatud tegema järelkontrolli.

Õpetajal peavad olema kaasas esmased esmaabivahendid, mille komplekteerib kaasa lasteaia tervishoiutöötaja.

Turvaliseks liikumiseks on vajalik laste kuuletumine ja korralduste täitmine. Vajalik oleks ka kokkuleppelised signaalid, et mingit tegevust alustada või lõppu tähistada. Lapsed peaksid teadma, kuidas käituda või kuhu pöörduda, kui on mingi hädaolukord. Lapsed peavad oskama vastata ka küsimusele, kust nad tulevad ja kuhu lähevad.

Õpetaja korraldab õppekäigu nii, et oleks arvestatud laste harjumuspärase söögiaegadega. Vajadusel toit kaasa. Jook peab igal juhul kaasas olema.

Kasutatud: Kivi, L. ,Sarapuu, H.2005 koostatud Laps ja lasteaed Lasteaiaõpetaja käsiraamat. Lk.195

Kriteeriumid bussiekskursioonile

1. rühma nimekiri + lastevanemate allkiri (2 eksemplari)
2. 1 täiskasvanu 6 lapse kohta. Iga täiskasvanul on teada , kelle eest ta hoolt kannab ja laps teab, kes teda aitab.
3. ekskursioonist teavitada nädal enne väljasõitu.
4. linnasisestel õppekäikudel ühe täiskasvanu kohta 8 last
5. õppekäikudel kanda helkurveste!

11.7 LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART

1. ÜLDANDMED LAPSE KOHTA

Nimi:
Lapse vanus:
Sünniaeg:
Lasteasutus:
Rühm:
Kodune keel:

2. LAPSE ARENGU KIRJELDUS

2.1. Üld- ja peenmotoorika, füüsiline areng (täidab liikumisõpetaja ja/või rühma õpetaja)

Matkib täiskasvanut liigutuste sooritamisel, valitseb oma liigutusi.
Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised.
Sooritab üheaegselt kaaslastega rütmiliikumisi.
Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel.
Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.
Laps on omandanud ujumise eeluskused. Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Juhtiv käsi on vasak käsi.
Käsitseb õigesti kirjutus- ja töövahendeid: pliatsit, pintslit, kääre, nõela, naasklit, söögiriistu.

2.2 Eneseteenindus

Riietub täiesti iseseisvalt ilma kõrvalise abita, valib riietuse vastavalt ilmale ja olukorrale.
Peseb ja kuivatab end iseseisvalt.
Hoiab korras oma tööpaiga ja töövahendid, tal on kujunenud esmased tööharjumused.
Korrastab iseseisvalt oma riietuse ja soengu.
Vajab abi ja/või meeldetuletust riietumisel/tööpaiga korrastamisel/...

2.3. Huvid, motivatsioon

Tegutseb sihipäraselt, suudab keskenduda kuni pool tundi/vaimsele tegevusele pikemaajaliselt.

Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
 Kuulab katkestamata, suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu seletust/demonstratsiooni.
 Vaatleb ja võrdleb sihipäraselt, eristab olulist ebaolulisest.
 Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni.
 Suhtub õpimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.

2.4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Algatab mängu ja tegevusi/vajab tegevuse või mängu algatamiseks täiskasvanu/kaaslase initsiatiivi.
 Rakendab mängides loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
 Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslasega kokkuleppele.
 Eelistab mängida üksinda.
 Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.
 Talub muutusi ja vanematest eemalolekut/siiski on uues situatsioonis ebakindel ja tõmbub endasse.

2.5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

Tahab ja julgeb suhelda, huvitub suhtlemisest ja tunneb huvi teiste laste vastu.
 Eelistab suhelda täiskasvanuga.
 Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
 Valdavalt suudab oma emotsioone valitseda ning tugevaid emotsioone nt rõõmu ja viha põhjuseid kirjeldada.
 Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.
 Teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui teiste puhul.
 Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
 Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest.
 Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda.
 On enesekindel, tahab ja julgeb esineda/väldib ärevust tekitavaid situatsioone nt esinemist.
 Ärevusega kaasnevad muud sümptomid (pea-või kõhuvalu/kõrgeenenud liikumistarve/keskendumisraskused).
 On tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes, vajab täiskasvanu poolset julgustamist.

2.6. Tunnetustegevus

Tajub tervikut detailide järgi, mõistab omavahelist seost nt süžeebildi järgi jutustades.
 Saab aru lihtsamatest seostest: põhjus, tagajärg, üldistamine, järjestamine, eristab olulisi seaduspärasusi.
 Suudab korrata 7 +/- 2 sõnalist lauset.

Suudab meelde tuletada ja esitada mõne õpitud luuletuse, liisusalmi.
 Täidab ülesande õpetaja suulise juhise järgi/näidise järgi/matkimise teel.
 Ülesannete täitmisel püüab esmalt aru sada/hakkab kohe ülesannet täitma, katkestab kiiresti tegevuse/täidab ainult tuttavaid ülesandeid.

2.7. Kõne areng

Oskab sobivate sõnadega selgelt väljendada oma mõtteid, valdab aktiivselt mitmekesisist sõnavara, küsib tundmatu sõna tähendust.
 Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab oma tundeid.
 Kasutab kõnes õigesti kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses.
 Omab õiget hääldust ja head diktsiooni.

*Eesti keel kui teine keel

Mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet ja kasutab seda.
 Saab aru lihtsast küsimusest ja vastab sellele õpitud sõnavara piires.
 Tunneb eesti keele häälikuid ja tähti.
 Mõistab ja kasutab kõnet toetavaid mitteverbaalseid väljendusi.

2.8 Eeloskused emakeeles ja matemaatikas, silmaring

Eristab sõnas häälikuid, määrab nende järjekorra.
 Eristab sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
 Nimetab ja kirjutab joonistähti.
 Veerib kokku 1 - 2-silbilisi sõnu/loeb aimamisi ja eksib sageli/loeb lauseid ning mõistab loetu tähendust.
 Kirjutab joonistähedega 1 - 2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega.

Võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt.
 Mõtestab arvude rida 12-ni/10-ni/5-ni/, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
 Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +,-,=.
 Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.
 Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva.
 Määrab kellaaega täistundides.
 Orienteerub ruumis ja paberil.

3. Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

<p>On saanud eripedagoogilist/logopeedilist abi häälikuseade/foneemikuulmise arendamine/kõnearendus/psüühiliste protsesside arendamine.</p> <p>Vajab edasist eripedagoogilist/logopeedilist abi häälikuseade/foneemikuulmise arendamine/kõnearendus/psüühiliste protsesside arendamine.</p>

4. Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed
<p>Laps ootab kooli minemist.</p> <p>Lapsele meeldib laulmine/käeline tegevus/sport/liikumine/etlemine/... ning ta on osalenud laulukonkurssidel/näitustel/spordivõistlustel/... Lapsel õnnestub väga hästi/on andekas...ning vajab lisäülesandeid.</p>	<p>Arendamist vajavad täiendavalt enne kooli: üld- ja peenmotoorika/eneseteenindus/mäng ja sotsiaalsed oskused/tunnetustegevus/eeluskused emakeeles ja matemaatikas/...</p>

Arvamus koolivalmiduse kohta:

<p>Laps on valdavalt omandanud vajalikud pädevused riiklikule põhikooli ja gümnaasiumi õppekavale õppima asumiseks.</p> <p>Laps on osaliselt omandanud vajalikud pädevused riiklikule põhikooli ja gümnaasiumi õppekavale õppima asumiseks.</p> <p>Lapsele võimaldatakse õppenõustamiskomisjoni otsusega nr..... kooli alguse edasilükkamine üheks aastaks.</p> <p>Lapsele võimaldatakse õppenõustamiskomisjoni otsusega nr.....õppima asumist lihtsustatud/toimetuleku õppekava järgi.</p>

Kuupäev:

Õpetajad:

Direktor:

Lapsevanem:

